

DISSERTATIO THEOLOGICA
DE

PERSONA ET LIBRO
HIOBI,

Von der
Lebens-Geschichte und dem
Buche Hiobs.

QVAM
AVXILIANTE DIVINO NUMINE
IN ILLVSTRI ACADEMIA SALANA
PRAESIDE

VIRO MAXIME REVERENDO, AMPLISSIMO ATQVE
EXCELLENTISSIMO

DOMINO

CHRISTIANO CHEMNITIO,

S. S. THEOL. DOCTORE

EIVSDEMQUE PROFESSORE PVBLICO FAMIGERATISSIMO, ECCLESIAE
AC DIOECESIS IENENSIS SUPERINTENDENTE GRAVISSIMO, AC
VENERANDAE FACVLTATIS HODIE DECANO SPECTABILI,
DOMINO PRAECEPTORE, PATRONO ET PROMO-
TORE SVO SVMME COLENDO,

AD DIEM OCTOBRIS ANNO MDC LXV.

PVBLICO EXAMINI SVBICIET

M. BARTHOLDUS MULLERUS,
BATTVSIA BRVNSVIC.

EDITIO TERTIA ADCVRATIOR.

IENAE,
LITTERIS AC SVMTIBVS CRÖKERIANIS, MDCCXXXV.

DISSERTATIO THEOLOGICA

DE

PERSONA ET LIBRO HIOBI.

1730

Georgii-Benedicti und dem
Hochw. Hiesig.

1730

AVXILIANTE DIVINO NVMINE

IN ILLVSTRI ACADEMIA SALATA

PRAESIDE

VIRO MAXIME REVERENDO, AMPLISSIMO ATQUE
EXCELLENTISSIMO

DOMINO

CHRISTIANO CHEMNITIO

S. S. THEOL. DOCTORE

ET REMOVS PROFESSORE PVBICO PAMPHILITIMO, ECCLESIAE

A DIOECESIS IENNENSIS SVPERINTENDENTE GRAVISSIMO, AC

ENFRANDE FACULTATIS HODIE D. G. N. S. S. S. S. S.

DOMINO PRAECEPTORE, PATRONO ET PROMO-

TORE SVO SVMMO COLENDO,

AD PRIMUM OCTOBRIIS ANNO MDCLXX.

AVRUGO. EXAMINI SVBMITTIT

M. BARTHOLOMVS MULLERVS

BATTVSIA BRVNSVIC.

EDITIO TERTIA ADOCTRATOR

1730

LITTERIS AC SVMMIS SVIS GROSSERINIS MDCLXX.

CUM DEO!

CAPUT I.

DE

HIOSI PERSONA ET STIRPE UNDE ORIUNDUS.

§. I.

Job quis fuerit, & unde oriundus? admodum controversum est. Quinque potissimum sententias in Commentariis, quos mihi super librum Hiobi partim perlegere, partim ob vastitatem perlustrare saltem licuit, deprehendi. Prima est nonnullorum, apud Salmeronem *Proleg. 10. Can. 25. tom. 1.* qui videntur statuere, quod Job fuerit Damascenus. Sed nullam rationem pro hac sententia adductam, in ullo Commentario legi.

§. II.

Altera Sententia est Rabbi Salomonis 1. Sent. & aliorum quorundam apud Abulensem, qui dicunt, quod Job fuerit Cananæus, idque probare satagunt ex *Num. 14, 19.* ubi

dicitur, quod *recesserit omne praesidium ab eis*, per quod praesidium intelligunt Jobum nuper mortuum, qui quamdiu vixerit umbra & propugnaculum fuerit totius populi Cananæi, mortuo vero eo nullum amplius populus iste habuerit defensorem. Sed hanc sententiam Jacobus Bolducius Parisinus *Comment. in Hiob. ex Chronol.* refutat.

§. III.

Tertia Sententia est Joh. Benedicti in annot. ad cap. 7. 1. Paralip. (In Bibl. German. Luth. est caput 8.) qui putat, quod Jobus fuerit filius Jsfachar & nepos Jacobi: nam filius Jsfachar dicitur Jasub, & à LXX. ἀσάμ *Genes. 46. v. 13.* vocatur Jobab, vel ut in quibusdam Bibliis legitur, Job. Suffraganea Benedicto videtur interpretatio nominum Hebraicorum, quæ in fine Bibliorum Regiorum reperitur. Sed plane, ait Johann. de Pineda *Comment. in Hiob. fol. 12.* videtur hac sententia falsa; nemo enim ex filiis Jacob Husita fuit, cum tam illius filii, quam nepotes in Ægypto mortui fuerint. Cum autem illorum familia, & tribus postea sortem habuerit in terra promissionis, terram Hus obtinuit dimidia tribus Manasse: & trans Jordanem sortem quidem habuit Ruben, & Gad: citra Jordanem vero cum aliis tribubus Jsfachar sortitus est terram a Jordane usque ad campum magnum Esdrelon non longe dissitum a mari magno, ut describitur *Jos. 19.* Quare illa nominis conjectura sola non sufficit, cum cetera repugnant. Addit Mercerus præfat. in libr. Job. יִי Job quidem filius Jsfachar nominatur *Genes. 46. vers. 13.* sed sine Aleph initio.

§. IV.

Prædictis celebrior Sententia est quarta, quæ asserit, Jobum ortum suum ducere ex Stirpe Nachoris fratris Abraham: Cujus Sectatores præcipui sunt Magister *historia Ecclesiastica in Genes. cap. 38.* Rupertus *lib. 6. in Genes. c. 34.* Rabanus *lib. 3. c. 25.* Isidorus *de vita & morte Sancti. cap. 23.* Philippus Presbyter *initio lib. Job,* Venerabilis Beda *in lib. Job,* Lyranus *in Glossa,* Adrichomius *in theatro terra Sanctæ in descript. Manasse n. 95.* Arboreus *lib. 19. Theosoph. c. 12.* Gene-

*Genebrardus in Chron. anno mundi 2239. Bellarminus lib. de Scripto-
ribus Ecclesiasticis, Gesnerus in cap. 22. Genes. pag. 12. D. Himel. in Me-
moriali Bibl. &c.*

§. V.

Rationes, quæ pro hac Sententia adferri solent, sunt po-
tissimum duæ. *Primo*, ajunt, terra Huz seu Uz fuit Patria
Jobi, ut patet statim ex initio *cap. 1. Hiob.* hæc vero terra deno-
minationem suam accepit a primogenito filio Nachoris, qui
Genes. 22, 21. expresse Uz vocatur. Probabile igitur est, quod
Hiob a filio hocce Nachoris ortum suum duxerit. Deinde
& *secundo*, Elihu, inquiunt, qui Amicus fuit Hiobi, ex stirpe
Nachoris, ejus nimirum filio secundo genito, qui *Genes. 22, 21.*
vocatur Buz, vel potius Bus originem traxit, id quod patet &
Jobi *cap. 32, 2.* ubi Elihu expresse vocatur Busites, quia vide-
licet filio Nachoris Bus fuit natus.

§. VI.

Sed leviores sunt hæ rationes, ut aliquem ad assensum
movere possint. Primam quod attinet, falsum est, quod
terra Uz fuerit Patria Jobi, neque hoc probant verba, quæ
initio *cap. 1.* in libro Hiobi leguntur: ista enim verba ita se
habent: *איש היה בארץ-עז* h. e. *Vir erat in terra Uz*, quæ
verba nullo modo videntur probare, quod terra Uz fuerit
Patria Jobi, seu quod Job natus fuerit in terra Uz. Hoc qui-
dem colligi potest ex istis verbis, quod Job fuerit seu habita-
verit in terra Uz, non vero quod natus fuerit in ista terra:
neque enim qui est in aliqua terra, statim in ea natus est.
Sic Abraham fuit in terra Canaan, nec tamen in Canaan, sed
in Haran fuit natus, ut patet *ex Genes. Cap. 12.* Robur
his videtur accedere, quod Scriptura fere nullibi alicujus
Patriam soleat exprimere per præpositionem *In*, sed potius
per præpositionem *De*. Sic *1. Sam. 1, 1.* dicitur: *Et, fuit Vir unus*
מִן הָרַמְתַּיִם זֹפִיִּם *de Ramatbaim Zophim*, non, *in Ramatbaim*
Zophim. Similiter de Patre Samsonis *Jud. XIII. v. 2.* dicitur.
Et fuit Vir unus מִצִּרְעָה *de Sorab* *מִבְּשֵׁחַת הַדָּנִי* *de familia Danitarum*

Qualia exempla multo plura adhuc adduci possent, si id esset opus. Deinde vix firmiter etiam probari potest, quod terra Uz denominationem suam acceperit a filio Primogenito Nachoris, siquidem tres homines diversis temporibus nomine Uz appellati in Scriptura inveniuntur, nimirum præter adductum Nachorem, filius Arami, & nepos Semi *Gen. X. 23.* & alter inter Horæos, nempe filius *Dison Genes. 36. v. 28.* Quid igitur obstat, quo minus terra Uz, potius ita fuerit denominata a filio Disonis, vel Arami filio, Semi nepote, statim post diluvium, quam a filio primogenito Nachoris. Sane Hieronymus *Tract. in Genes. super cap. 10.* expresse scribit, conditorem terræ Uz, fuisse filium Arami ita appellatum.

§. VII.

Quod spectat secundam rationem, ad eam resp. i. negari posse, quod Elihu originem suam traxerit ex stirpe Nachoris, quidem ex filio ejus secundo genito: licet enim Elihu *cap. 33.* Hiobi vocetur *בִּשְׁטִי Busites*, exinde tamen nondum sequitur quod necessario fuerit oriundus filio Nachoris secundo genito, qui *Genes. cap. 22.* vocatur *בִּשְׁ Bus*, siquidem plures hoc nomine in Scriptura appellantur. Sic *1. Chronic. cap. VI. v. 14.* ubi recensentur filii Abihail, quidam expresse vocatur *בִּשְׁ*, & alibi aliis adhuc hoc nomen tribuitur, ut adeo non necesse sit Elihu Busiten vocari a filio Nachoris, cum ita potuerit appellari ab alio, qui Bus fuerit vocatus. Vel si existimes ab alio Viro, qui nomen Bus quoque habuerit, Elihu commode ob Chronologiam vel ob aliam causam non posse appellari Busiten, dico, quod ita potuerit vocari a loco: fuit enim Provincia quædam in terra Idumæa, vel ut alii malunt, Urbs, quæ apud *Jerem. 25. vers. 22.* Bus vocatur. Ab hac Urbe Elihu, quia in ea forsan habitavit, Busites potuit vocari, cum sæpe fiat, ut aliquis cognominetur a loco vel sede, ubi dominium & regimen suum habet. Et sane videtur hoc statuminari posse ex ipso *cap. 32. Hiob.* utpote, in quo dicitur, quod Elihu

Elihu fuerit *filius Barachel Busites, de familia Ram.* Quæ verba non hoc volunt, quod Elihu fuerit filius Busi, sed quod fuerit filius Barachelis, cognominatus a loco, ubi habitavit, Busites, & συγγενεία sive cognatione attigerit, non Busum Filium Nachoris, sed Ramum. 2. posito, quod Elihu ortum suum traxerit ex stirpe Nachoris, & Busiten a filio Nachoris secundo genito fuerit appellatus, nondum tamen exinde illico colligi poterit, quod etiam ipse Hiob ex eadem stirpe ortum suum traxerit. Si dicas: utique firmiter hoc exinde colligi potest, quia Elihu fuit Amicus Hiobi. At, vero Amici ab eadem stirpe solent oriri. Respond. Amicus vel Amici bifariam accipi possunt 1. pro agnatis seu consanguineis. 2. pro illis, qui inter se habent amorem benevolentiae mutuum cognitum. vid. *Aristot. 8. Moral. ad Nicom. cap. 2. & 3.* Si priori modo Amici accipiuntur, ab eadem stirpe solent oriri, non vero si posteriori modo. Jam quod attinet Elihu is si Amicus Hiobi potuerit vocari, id in posteriori acceptione saltem fieri poterit, non autem priori, quamvis etiam quidam sint, qui existiment, quod nec in posteriori acceptione Elihu commode possit Amicus Hiobi vocari, cum ætatis dissimilitudo ejusmodi amicitiam vix videatur admisisse. Vid. Christoph. Schulteti *Analysis Typica Conc. in Hiob. & Doct. Friedlibii Theol. exeget. fol. 576. & 577.*

§. VIII.

Cum igitur ex hætenus adductis quatuor sententiis nulla adeo sit probabilis, ut tuto quis uni earum adhærere possit, accedat tandem QUINTA, quæ tenet, quod Job fuerit de stirpe Esavi & pronepos ipsius, nepos Raguelis, quem genuit Esau, & filius Seræ filii Raguelis *Genes. 36, 33. & Chron. cap. 1, 44.* Hæc sententia omnium est probabilissima, cujus primus agnoscitur Autor antiquissimus Aristæus, qui judaicum scripsit Chronicon, in quo referente Eusebio lib. 9. de præparat. Evangel. de Hiobo hæc habet: *Job fuit filius Esau, habitavitque*
in

In Idumæa atque Arabia finibus Vir iustitia atque divitiis præcipuus, tentatusque divinitus magnis calamitatibus, ad quem consolandum tres Reges amici ejus & familiares convenerunt. Huic postea alii Auctoritate splendidissimi Viri sua apposuerunt suffragia. E numero magno adfero paucos. Athanasius in Synopsi scribit, Jobum fuisse ex posteris Esau. Eadem est sententia Chrysostomi lib. 2. de patientia Jobi, Item Eusebii lib. 1. Ἀποδείξεως εὐαγγ. cap. 5. fol. 8. ubi posteaquam plurimos etiam ante legem Mosai- cam justificatos fuisse demonstravit, post Abrahamæ mentio- nem Jobi Atnepotis, exemplum subjicit: Ἀλλὰ καὶ, inquit, ὁ Ἰὼβ ἄνθρωπος δίκαιος, ἀληθινὸς ἀμεμπτός, θεοσεβὴς, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος πρὸ τῶν Μωσέως χρόνων μεμαρτύρηται. Ὁ μὲν γὰρ Μωσὴς ἔδοξε ἐξ Ἀβραάμ γενεαλογεῖται ὅτι δὲ πεμπτὸς, δυοὶ προτέραις τὸν Μωσέα γενεαῖς προάγων. Idem tradit Divus Aurelius Augustinus Episcopus Hipponensis lib. XVIII. de Ci- vitate Dei, cap. LXVII. fol. 1118. ubi agit de illa quæstione: An ante tempora Christi aliqui fuerint extra Israelitarum genus, qui ad Cælestis Civitatis consortium pertinerent? Ad quam quæstionem ita respondet: Homines quosdam non terrena, sed cælesti societate ad veros Israelitas superna Cives Patriæ pertinentes etiam in aliis gentibus fuisse, negare non possunt (Judæi:) quia si negant, facil- time convincuntur de sancto & mirabili Viro Job, qui nec indigena, nec proselytus, id est advena populi Israelitici fuit: sed ex gente Idumæa genus ducens, ibi ortus, ibidem mortuus est, &c. Eandem sententiam amplectuntur Theodoretus quæst. 92. in Genesin, Gregorius initio Comment. in Job. Ambrosius in Psalm. 36, 27. & Comment. quem in Epistolam Paulinam ad Romanos scripsit inter explicationem 9. capituli. Perionius lib. 1. de vitis Prophe- tarum, Volateranus lib. 1. sue antropologia, Sixtus Senensis in Bibliotheca Sancta, B. D. Gerhardus tam in Exegesi Locorum Theologicorum, quam in Disput. Isag. B. D. Waltherus in Offic. Bibl. Fridlib. in Theol. Exeget. Quibus omnibus addendi videntur duo eminentissimi Ecclesiæ Doctores, nempe Divus Hiero- nymus

nymus & B. noster Lutherus. Equidem nonnulli Patroni quartæ Sententiæ firmiter credunt, sibi plane hos duos Viros favere. Sed, qui penitus & accuratius paulo eorum scripta perlegerit & consideraverit, facile deprehendet, hos Viros aut nihil certi determinare, aut quintæ sententiæ esse addictos, quod, cum magnam forsan gratiam sententiæ huic sit conciliaturum, paucis ostendam.

§. IX.

Sanctus Hieronymus in *Epistola XX.* satis prolixè de vera *Circumcisione ad Therasiam seu Terrantiam, vel Terentiam* (variant Exemplaria) scripta, quæ habetur in ipsius Tomo ult. nempe IX. fol. 78. lit. G. ita scribit: *Ad Job veniam, in aliam generationis lineam de Isaac germine jam prolapsam, nec inter duodecim Jacob filios hereditatum, per Esau genitum primitivæ benedictionis extorrem, primogeniti dignitatibus exspoliatum, inter Edom principes, qui Deo placeret, inventum &c.* Hic tamen an Circumcisionem naturalem aquanimiter possit ferre, tentatur, sit pauper ex divite. Et fol. 79. lit. A. pergit: *Hinc manifeste liquet, & illum per virtutes operum, non per observantiam circumcisionis benedictionem sibi restaurasse, quam proavus (Esau) amisit.* Ex quibus sane verbis Sole in media meridie lucente clarius est, Hieronymum quintæ sententiæ esse addictum: dicit enim Jobum esse ex stirpe Esavi, & Jobum non excludi a benedictione, quam Isaac Esavo dedit, eumque numerandum esse inter Principes Idumæos. Atque Esavum Jobi esse Proavum. Quid clarius Hieronymus pro quinta sententia scribere potuisset?

§. X.

Sed suboleo aliquam objectionem. Nimirum videtur, quod *Epistola de vera circumcisione ad Therasiam* scripta non sit ipsius Hieronymi, adeoque verba ex ea adducta plane probare non possint, quid Hieronymus de Jobo senserit. Resp. verum quidem est, quod in Tomo IX. Hieronymi

plura reperiantur, quæ non sint Hieronymi, sed aliorum ut Eusebii Cæsariensis, Ruffini, Augustini, Gennadii, Paulini Nolani aliorumque, quo de vid. Bell. *de Scriptoribus Eccles.* Verum cur Epistola ad Therasiam, Hieronymo non sit tribuenda, solidam rationem vix video. Sane non infimæ cavæ viri existimant, quod Epistola ista stylo atque salivæ D. Hieron. non sit absimilis. Marianus Victorius Episcopus Amerinus *Censura in 9. Hier. Tomum* dicit quidem, quod Epistola illa sit Maximi Præsulis Taurinensis, sed rationem non subjungit. Ponam vero Epistolam istam non esse Hieronymi, tamen Epistola ad Evagrium, quæ est CXXVI. in Tomo ipsius IV. est Hieronymi. In hac autem, cum Evagrio de Persona Melchisedechi quærenti, responsum proprium ex modestia denegaret, doctissimos Ecclesiæ patres se consuluisse dicit, nempe Hippolytum, Irenæum, Eusebium Cæsariensem & Emissenum Apollinarium, ac Eustachium. Postquam vero super hac de Melchisedechi persona dictorum patrum retulit sententiam, contra illos, qui vel Spiritum Sanctum esse afferebant, aut Angelum, quid insuper illi de stirpe Hiobi sentirent, his verbis fol. 297. lit. G. subjungit: *Et ajunt ipsum quoque Job non fuisse de genere Levi, sed de stirpe Esau, licet aliud Ebraei autument.* Et sub finem Epistolæ fol. 298. lit. F. addit: *Hac ab eruditissimis gentis illius didicimus: qui in tantum non recipiunt, Spiritum Sanctum vel Angelum fuisse Melchisedec, ut etiam certissimum hominis nomen ascribant.* Et paulo post lit. G. *Habes, quæ audierim, & quæ legerim de Melchisedec ut & de Jobo. Meum fuit, recitare testes: tuum sit, de fide testium judicare.* Ex quibus omnibus colligo, Hieronymum non alienum fuisse ab ea sententia, quæ dicit, Hiobum non fuisse ex stirpe Nachoris, sed Efavi. Videtur quidem judicium suum cit. Epist. ex modestia potius suspendere, quam certum aliquid statuere, tamen sicuti sine dubio cum enumeratis clarissimis Ecclesiæ Patribus eandem sententiam de Persona Melchisedechi fovit, ita etiam probabile est, quod cum iisdem eandem senten-

sententiam de Persona Hiobi foverit. Accedit, quod ex Præfatione, quam libro Jobi præmisit, luculenter appareat, cum huic sententiæ fuisse addictum, quod Hiob ex stirpe Esavi originem duxerit.

§. XI.

Verum Bellarminus & alii hic obijciunt, quod Hieronymus *in Questionibus sive Traditionibus Hebraicis in Genesin*, quæ sine dubio illius sint, cum ipsemet *in libro de scriptorib. Eccles.* extremo, testetur, se scripsisse traditiones, sive quæstiones Hebraicas in Genesin, expresse dicat, Jobum de stirpe Nachoris descendisse: hæc enim sunt (ut leguntur *Tom. III. fol. 384. & 385. ad cap. 22. Genes.*) ejus verba: *Primogenitus Nachor fratris Abraham uxore ejus filia Aran natus est Huz, de cujus stirpe Job descendit, sicut scriptum est in exordio voluminis ejus: Vir fuit in terra Huz, nomine Job. Male igitur quidam existimant, Job de genere esse Esau, siquidem illud, quod in fine libri illius habetur eo, quod de syro sermone translatus est, & quartus sit ab Esau & reliqua, quæ ibi continentur, in Hebrais voluminibus non habentur.*

§. XII.

Resp. Dando instantiam: Aristoteles *lib. categ. cap. 6.* locum facit speciem quanti continui, & accipit pro spacio occupato a corpore: At *4. Phys. cap. 4.* contrarium docet, & probat locum spatium non esse. Sic Josephus, qui doctrinæ eruditionisque nomine adeo celebris fuit, ut Cymbalum mundi vulgo audiret, *lib. IV. Antiquit. cap. 7.* Rempublicam Judaicam appellat Aristocratiam: At *lib. IV. contra Appionem*, statuit, quod Respublica Judaica ad species Reipubl. vulgares referri non possit, cum fuerit peculiaris quædam Respublica, quæ commode *ῥεονομασία* vocari queat. Quod hic pro conciliatione horum Autorum responderi soleat, & nobis liceat respondere pro conciliatione Hieronymi. Nimirum communis est responsio, quod non ex quibusvis libris, quæ Ari-

stotelis, vel Iosephi fuerit sententia, judicandum sit, sed ex istis libris, quos accurate conscripserunt, & in quibus non secundum aliorum opinionem sunt locuti. Vid. *Alpha majus & Alpha minus Excellentiss. Felwingeri, & Exercit. Polit. de Republica Hebraeorum Nobilissimi Conringii.* Similiter ergo, non non ex quibusvis libris, quæ Hieronymi fuerit sententia, judicandum est, sed ex istis, quos conscripsit ἀξιολογῶν, & in quibus ex mente propria, non vero ex mente aliorum, fuit locutus. Jam vero constat, quod Hieronymus in libro de quæstionibus in Genes. non loquatur ex propria mente, sed saltem recitet, quæ invenit apud Hebræos, & ex mente saltem eorum sæpius hoc vel illud asserat, ut ipse passim fatetur. Licet ergo in quæstionibus super Genes. B. Hieronymus affirmet, quod Job de stirpe Nachoris descenderit, tamen nihil hoc aliis locis, in quibus aliter statuit, præjudicare potest, quia in illis quæstionibus non, ut alibi, ex propria mente, sed saltem ex mente Hebræorum de ortu Jobi fuit locutus. Id quod clare dispalescit ex iis, quæ commentatur ad *Cap. 36. Genes.* Circa illud enim caput refert saltem Hebræorum Sententiam de Hiobi ex Nachoris stirpe, ideoque innuit, se non suam, sed illorum opinionem recitare. Hinc cum explicat hæc verba: *Et regnavit pro eo Jobab filius Zare de Bozra: Hunc quidem, ait, suspicantur esse Job: ut in fine voluminis ipsius additum est.* Contra Hebrai (ex quorum mente, non autem propria loquitur) asserunt de Nachor cum stirpe generatum: ut jam supra dictum est: Quare merito Bellarminum & alios, qui *Tradit. Hebraic. D. Hier.* rigorose pro sua sententia urgent, remitto ad verba, quæ ipse in simili materia cuidam respondit: Nimirum *Tomo 2. Apologia adversus Ruffinum libr. 2. fol. 210.* Quod refero, inquit, quid adversum *Susanne historiam, & bymnum trium puerorum, & Belis draconis fabulas, quæ in volumine Hebraico non habentur, Hebrai soleant dicere: qui me criminatur stultum, se sycophantam probat.* Non enim quid ipse sentirem, sed quid illi contra nos dicere soleant, explicavi. En! exulta sententia quinta! Ita illustrissi-

illustrissimum Ecclesiæ Doctorem tibi favere, liquidissime est ostensum.

§. XIII.

Videndum adhuc, an Divus Lutherus tibi quoque fa-
veat, vel saltem non contradicat. Videtur, quod faveat.
Nam in Bibliis German. statim sub initium Primi capitis ad
marginem hanc habet glossam: *Hiob ist der Jobab König in
Edom, dessen Genes. 36. v. 33. gedacht wird. Hat gewohnet ic.*
Et in *Chronico seu supputatione Annorum mundi*, quæ habentur
Tom. IV. Lat. fol. 690. Jobum seu Jobabum, Seræ filium Raguelis
nepotem, inter *Esavi* posteros retulit: ejusmodi enim Genea-
logiam *cit. loc. fol. 713. tradit:*

Abraham.

Isaac.

Esau.

Raguel.

Sara.

Job seu

Jobab.

Sed Ebraei

a Nabor

fratre Abraham

ducunt.

Ubi licet moneat, quod Hebræi Genealogiam Jobi a Nahore
fratre Abrahami ducant, tamen, cum ipse hic Hebræos non
fuerit secutus, sed Genealogiam Jobi duxerit ab Esavo,
tum temporis utique statuit, quod Job fuerit ex stirpe Esavi.
Sed videtur hanc sententiam mutasse in *Tom. VI. Lat. conti-
nente Enarrationes in Genes.* Siquidem in eo ad v. 21. cap. 22. ita
commentatur: *Uz nomen habet a ligno, vel ab arbore: Faciunt
vero & hunc Patrem Syrorum, & hoc nomine appellatur terra Uz,
in qua Hiob natus est, ut S. Hieronymus dicit. Multi adfirmant,
Hiob ex stirpe & posteritate Esau fuisse, in qua opinione & ego ali-
quando fui. Sed mutavi sententiam, & magis credo, cum ex Me-
sopotamia in Syria oriundum esse. Inde enim recitatur in historia
ejus, vicinos Chaldaeos depopulatos agros, diripuisse domum, & ab-
egisse pecora Hiob. Existimo igitur fuisse Hiob potentem & opulentum*
domi-

dominum, qui aliquam partem Mesopotamiae occupavit vicinum Chaldeis, & Babylonis.

§. XIV.

Resp. Sicut plures hicce locus *Genes. cap. 22. vers. 21.* collatus cum *cap. 1. vers. 1. Hiob.* pertraxit in sententiam Hebraeorum, qui dicunt, quod Job fuerit ex stirpe Nachoris: ita videtur idem locus Luthero difficultatem peperisse. Nihilominus tamen cum pervenit ad enarrationem *cap. 36.* Divorum Ambrosii & Augustini sententiam, quam in *Bibl. Germ. & Chronicis* fuit secutus, non plane rejecit: Dicit enim ad *cit. cap. fol. 494.* Augustinus & Ambrosius sentiunt, hunc Jobab esse ex familia Esau, & esse Hiob, & ejus opinionis multa sunt conjecturae, quia congruunt litera & nomina amicorum, ex quibus Eliphas Themanites videtur oriundus ex Theman in terra Edom, item Baldad ex Sopbar. Quod si verum est, pulchre convenit cum Historia. Fuit enim Hiob sapientissimus in lege Dei, & amplexus est doctrinam & circumcisionem Patris Esau. Et statim post hac format objectionem ex Lyra, dicitque, quod is contra disputet, quia in literis initialibus est discrimen. Jobab enim scribitur per Jod, Hiob per Aleph. Sed respondet, non esse inusitatum in sacris literis, ut Aleph ponatur, & Jod omittatur, & e contra cum in principio, tum in fine, & medio dictionis. Ideo infirmum argumentum esse. Quae suadent, B. Lutherum non plane a sententia Augustini & Ambrosii alienum fuisse. Nam licet mox iterum subjungat: Hec ut ut sint, Hebraei, dicunt, ortum esse Hiob de Nabor fratre Abrabae, de familia Batbuel & Laban in Syria. Inde etiam sentiunt extitisse Bileam. Et est valde verisimile & congruens cum Scriptura Sancta. Ideo si licet conjicere, apparet, Haran Civitatem fuisse Ecclesiam & scholam insignem in Mesopotamia, ubi conveniunt Hiob & sui similes, item Bileam: Quia fuit vulgatum verbum per istam familiam: Tamen paulo post rursus addit: Sed nihil statuo, utrum ab Esau, an Nabor ortus sit: Item: propter Themanitem magis inclino in hanc sententiam, quod Hiob sit ab Esau ortus, quia

quia Arabia est vicinior & notior Judæa. Ergo tandem concludo: Si vel maxime Lutherus Sententiæ Ambrosii & Augustini non plene subscribat, tamen ei manifeste contradicere non audet, sed rem in medio relinquere cogitur. Quod unicum saltem, si obtinuerimus, satis contra istos dissentientes obtinuimus, qui dicunt, Lutherum plane sine formidine oppositæ, Hebræorum sententiam tenuisse.

§. XV.

Cæterum quintam sententiam præter rationes, quas mox adferemus, confirmat scriptum Tobia: cap. 2. v. 15. quod licet, ut Eusebius ait *lib. 3. hist. Eccles. cap. 3. § 25.* ὁ τοῖς ἀναμφιλέκτως ἐνδιαθήκει, ἀλλ' ἀντιλεγόμενοις, accenseatur, tamen hac in parte non videtur, quod ipsi omnis fides sit deroganda. Roborant quintam sententiam septuaginta; vel, juxta alios septuaginta duo Bibliorum Interpretes, quos Ptolomæus Philadelphus, datis ad Eleazarum literis, e Palæstina evocavit. Hi posteaquam Jobi librum ex fontibus Hebraicis in græcum sermonem transtulerant, jamque supremam operi manum erant imposituri, sub finem coronidis loco addebant: γέγραπται δὲ αὐτὸν πάλιν ἀναστήσεσθαι, μετ' ὧν ὁ κύριος ἀνέστησεν, ἥτις ἐρμηνεύεται ἐκ τῆς συριακῆς βίβλου, ἐν μὲν γῇ πατρίκῳ τῇ αὐσίτιδι, ἐπὶ τοῖς ὄρεσι τῆς ἰδυμαίας, καὶ Ἀραβίας, προσηγορεύον δὲ αὐτῷ ὄνομα Ἰωβ. λαβὼν δὲ γυναῖκα ἀράμισσαν, γεννᾷ υἱόν, ᾧ ὄνομα ἐνών. Ἦν δὲ αὐτὸς πατὴρ μὲν ζαῖε τῶν ἡσαῦ υἱός, μητὴρ δὲ βοσσόρας ὥς ἐστιν αὐτὸς πέμπτος ἀπὸ ἀβραάμ. καὶ ἔτσι οἱ βασιλεῖς οἱ βασιλεύσαντες ἐν ἐδὼν, ἦς καὶ αὐτὸς ἤρξε χώρας. πρῶτος βαλὰκ ὁ τῆς βεῶρ, καὶ ὄνομα τῇ πόλει, αὐτῷ δευτερεύων. μετὰ δὲ τὸν βάλαν, Ἰωβ ὁ καλούμενος Ἰωβ. μετὰ δὲ τῆτον Ἀσῶν, ὁ ὑπάρχων ἡγεμὼν τῆς θαιμανίτιδος χώρας, μετὰ δὲ τέτατος ἀδὰδ υἱὸς βαδὰδ, ὁ ἐκκρύβας μαδιὰν ἐν τῷ πεδίῳ Ἰωβ. καὶ ὄνομα τῇ πόλει αὐτῷ γεθαίμ. οἱ δὲ ἐλθόντες πρὸς αὐτὸν φίλοι, ἐλὶφάξ τῶν ἡσαῦ υἱῶν, θαιμανῶν βασιλεὺς. βαλδὰδ σαυχαίων τύραννος. σῶφαρ ὁ μυυσαίων βασιλεὺς.

βασιλεύς. Cujus narrationis sensus, si verbum verbo reddatur, hic est: Scriptum est autem, cum rursus resurrecturum esse cum bis, quos Dominus suscitavit. Hic interpretatus est ex Syriaco libro, habitans quidem in regione Auside, in finibus Idumæ, & Arabiæ. Erat autem ei prius nomen Jobal, accepta igitur uxore Arabissa, genuit filium nomine Ennon. Erat autem ipse Patris quidem Zare Esau filiorum filius; Matris autem, Bosore. Ita est ipse quintus ab Abraham. Atque hi reges sunt, qui regnaverunt in Edom, cui etiam regione ipse præfuit primus Balak, Beor filius; & nomen Civitatis ejus Dennaba: post autem Balak, Jobab, qui vocatur, Job. Post hos autem Ason, qui erat dux Themanitidis regionis. Post hunc Adad, filius Badad, qui percussit Madian in regione Moab; & nomen Civitatis ejus Gettbaim, qui autem ad eum venerunt amici, Elipbaz & filius Esau, Themanitarum Rex. Baldad, Sauchaorum tyrannus; Sopbar, Mineorum Rex. Quæ verba, quanquam, ait Sixtus Senensis Bibliothecæ sanctæ lib. 1. fol. 35. 1. nec apud Hebræos, nec apud Latinos, extant: omnes tamen Græci Patres summa veneratione recipiunt, & plerique etiam diligenter exponunt. Leguntur adhuc in catena Græca explanationum in Job, quam in Bibliotheca mea, manu conscriptam, servo, varia in hanc genealogiam annotationes Origenis, Chrysostomi, Juliani, Severi, Evagrii, & Olympiodori. Quare quintam de genere Hiobi sententiam (utut non extent in Hebræo) ea apprime confirmare posse arbitror, id quod etiam existimat Phoenix istæ cruditorum hominum Gerhardus Johannes Vossius in aureis libellis de Idololatr. libr. 2. pag. 318.

§. XVI.

Sed ne videar sola Autoritate & testimoniis rem agere, rationes nunc etiam adducam sat plausibiles. Quod igitur Job fuerit ipse Jobabus, cujus mentio fit Genes. 36. vers. 34. adeoque ille ex nulla alia quam ex stirpe Esavi originem suam traxerit, probo cum B. D. Zehnero, & B. D. Gerhardo, ex circumstantiis locorum. Jobab vixit in terra Idumæorum

rum *Genes. 22. vers. 33.* Job in terra UZ *Job. 1. vers. 1.* quæ fuit primarius regni Edomitici tractus, quod patet ex *Tbren. 4, 21.* ubi dicitur, *Gaude letare filia Edom, quæ habitas in terra UZ,* i. e. quæ complecteris terram UZ: illum, ob soli libertatem & coeli temperationem præ cæteris suis tractibus, excellentem admodum tractum, adeoque dignum ut præcipue ejus mentio fiat. Novi quidem quosdam Geographos, qui terram UZ separant ab Idumæa, & dicunt, quod Idumæa non includat terram UZ, sed saltem montem Seir, vel Edom, eamque regionem, quæ ipsi proxime adjacet, quam inhabitavit Esau, quæque non tam est campestris, quam montosa & aspera, atque in scissuris petrarum sita, totaque montium fastigiis cincta. Sed ludunt illi ambiguitate, quæ latet in voce Idumææ: hæc enim stricte interdum accipitur, prout non includit terram UZ, neque Galaaditidem, neque alios tractus, sed tantum montana Seir, quæ inhabitavit Esau; interdum vero paulo latius accipitur, prout non solum montana Seir; sed etiam campestres & planos quosdam tractus, conterminos montanis Seir, comprehendit. Nam cum posterii Esavi sese multiplicarunt, non contenti fuerunt solis montanis Seir, sed sensim campestres etiam tractus, qui inter montem Seir & Jordanem interjacent, occuparunt, qui tractus omnes postea largiori nomine terra Idumæa fuerunt nominati. Quando igitur *Genes. 36.* dicitur, quod Jobab habitaverit in terra Idumæa, & *Tbren. 4, 21.* quod *filia Edom*, h. e. incolæ terræ Edomææ (ita enim vocem *בנות* filia, si nomen loci, orbis vel populi addatur, explicandum esse dicit, B. Glass. *in phil. S. pag. m. 134.*) *gaudere & letari*, doceant, in posteriori laxiori significatione vox Idumææ accipitur.

§. XVII.

II. *Ex descriptione bonorum publicorum.* Jobabo Idumæo Moses *Genes. 36. vers. 33.* dignitatem regiam assignat; Jobum
C itidem

itidem fuisse principali dignitate conspicuum, multa probant, & quidem 1. opes, quæ tantæ fuerunt, quantæ in hominem privatum vix cadere possint; *Job. 1, 2.* 2. encomium illud, quod omnibus orientalibus illustrior vocatur, *vers. 3.* vel ut Suidas eum vocat, μέγας ἐυγενὴς τῶν ἀπ' ἡλίας ἀνατολῶν τὸν καὶ τριτότητα. 3. Proprium testimonium: ipse enim regis supremique judicis conditionem describit *cap. 27, 9. seqq.* Hic enim dicit, quod processerit ad portum Civitatis, quod ipsi Cathedra fuerit parata, quod viderint enim juvenes, & se coram ipso absconderint, quod Principes ipsi assurrexerint, quod liberaverit pauperem vociferantem & pupillum, cui non erat adiutor, quod diadema gestaverit, quod erat regium insigne, & judiciariam vestem, quam Principes judicaturi assumere solebant, & tandem *vers. 25.* concludit, quod sederit tanquam rex circumstante exercitu. 4. testimonium trium Amicorum. Hi pro regni paterna administratione semel ipsi tyrannidem objiciunt, leonem illum vocant, uxorem leonam, filios catulos leonum, *cap. 4. v. 10. 11.* Qualis formula loquendi in crudelem Regem, regumque familiam refertur *Proverb. 19.* Præterea objiciunt ipsi quoque, quod munera acceperit, jusque perverterit inique administrando judicis officium, *cap. 15. v. 14. & cap. 36. v. 18. &c.* Accedit, quod Eliphaz ait *cap. 22. in fortitudine brachii tui possidebas terram, & potentissimus obtinebas eam, quæ omnia arguunt, regia dignitate Hiobum fulsisse.*

§. XVIII.

Jacobus Bolducius in vastissimo suo *Commentario in librum Hiobi Tom. I. fol. 59. seqq.* distinguit inter Jobum consideratum ante clades, & Jobum consideratum post clades, atque dicit, quod Job Rex quidem proprie dictus fuerit post clades, non vero ante cladem, & pro hac sua sententia producit 13. rationes. Sed quamvis concedamus, quod Hiob post clades splendidior Rex factus fuerit, quam ante clades fuit,

fuit, vix tamen, præsertim ob ea, quæ §. præced. adducta sunt, concedimus, quod Hiob ante clades plane non fuerit proprie dictus Rex. Rationes Bolduci, si quis in publico conflictu urserit, libenter ad eas respondebimus.

§. XIX.

III. *Ex similitudine nominum.* Sicuti Moses inter liberos Esavi Eliphæ cujusdam nomen recenset, qui principem The-
manem cognominis oppidi conditorem procreaverit; *Gen. 36. vers. 10. & 15.* Ita in Hiobi Historia ejusdem illius Eliphæ Themanitæ nomen aliquoties totidem literis invenitur, ut neque lac lacti, neque ovum ovo similis proferre possis.

§. XX.

IV. *Ex temporum supputatione.* Jobum antiquiorem fuisse temporibus Mosaicis, videtur colligi posse ex sacrificio non apud arcam parato, & ex ipsius longævitate, siquidem ætas ejus longe altius assurgit, quam tempore Mosis fuit usitata: post flagella enim vixit 140. annos, *Hiob cap. ult. vers. penult.* & antea plures etiam annos vixerat, cum septem filios & tres filias genuerit. Hinc Isidorus *libr. de vita & morte Patriarcharum cap. 24.* existimat, quod Job vixerit 248. annos, ad quam ætatem tempore Mosis fere nullus pervenit. Sunt quidem nonnulli, qui dicunt, quod Bileam temporibus Moysis vixerit, cujus ætas tamen adhuc altius assurrexerit, siquidem is, dum animam corpore seclusit, fuerit 255. annorum, sed unde hoc probare velint non video. Forsan ex eo hoc probaverint, quod iste Bileam nullus alius fuerit, quam Elihu, qui ultimo loco cum Hiobo disputavit. Quod sane si verum esset, juxta nonnullos optimos Chronologos Bileami ætas usque ad 255. annos fere sese porrectura esset. Sed quid, si quis istam hypothesein negaret? Quare cum videatur, quod tempore Mosis nullus pene ætatem Hiobi attigerit, cum ipse Moses *Psal. 90. vers. 10.* dicat,

C 2

quod

quod hominum sui temporis ætas sit 70. annorum, & si in fortitudinibus, sit 80. annorum, probabile est, quod Hiob temporibus Mosaicis fuerit antiquior; adeoque ipse Jobab, siquidem hunc multo ante natum Moſen vixiſſe, conſtat.

§. XXI.

Sed hæc, quæ hætenus dicta, non carent impugnatio-
ne. Brevitatis ſtudioſus, omnia quibus oppugnari ſolent,
non adducam. Duo potiora videntur eſſe, quæ propterea
potiſſimum hac vice conſiderabo, cætera alii occaſioni
reſervaturus.

§. XXII.

Primo Genef. 36. Jobab expreſſe vocatur *Rex Edom*. At
Hiob *cap. 1.* ſui libri, non vocatur *Rex Edom*. Sed *Vir in terra Uz*.
Ergo non videtur, quod Jobab & Job una fuerit perſona.
Secundo videtur, quod Jobab & Job prorsus ſint diverſa no-
mina: differunt enim non ſolum ſyllabarum multitudine,
ſed etiam in ipſa radicali litera, ſiquidem Job (יֹב) per Aleph.
ab initio, Jobab vero (יֹבָב) per jod ſcribitur. Cum igitur
adeo ſint diverſa nomina, videtur quod etiam fuerint diver-
ſorum hominum. Quod ultimum argumentum, referente
Pineda *fol. 13.* Oleaſter *in Genef. cap. 36.* tanti facit, ut adverſus
omnes fere Patres antiquos evincere exiſtimet, Job non eſſe
eundem, qui Jobab.

§. XXIII.

Ad 1. Reſp. 1. quamvis Hiob *cap. 1.* ſui libri expreſſe
non vocetur Rex, ſed ſaltem Vir; tamen nomen Viri ſæpius
nihil aliud ſignificare, quam aliquem Heroëm, Magiſtra-
tum, Judicem, Principem ac Regem. Sic Virgilius de ſtre-
nuiffimo invictiſſimoque Heroë *Ænea* primum librum inci-
piens, *Arma Virumque cano*, dicit. Quando Jacob *Genef. 43. v. 11.*
ſuis ſuis dicit: *deſerte munera Viro illi*, ſenſus eſt, deſerte mu-
nera

nera supremo Magistratui in Ægypto. Quando *libr. Judic. cap. 7. vers. 14.* unus in Castris Madianitarum narranti ipsi somnium de subcineritio plane devoluto in castra Madian, respondet: *Non est hoc aliud, nisi gladius Gedeonis, Viri Israelita,* sensus est: *Non est hoc aliud, nisi gladius Gideonis, Judicis & Ducis Israelitarum* David 1. Samuel. 26. vers. 15. dicit ad Abner: *Nunquid non Vir Tu es?* h. e. princeps & unus ex præcipuis Ducibus. Et de Rege Sichemitarum Jacob *Genes. 49. vers. 21.* ita loquitur: *in furore suo occiderunt Virum,* h. e. Regem. Eandem nominis vim simul innuisse videtur Paulus, *Actor. 17. v. 31.* ubi dicit: *judicaturus est Dominus orbem in Viro,* h. e. in supremo judice & Rege. Similiter ergo quando Job librum suum ita incipit: *Vir erat in terra UZ,* videtur, quod nomen Viri nihil aliud significet, quam aliquem Heroem, Magistratum, judicem, principem ac Regem, in terra UZ admodum eminentem: id quod confirmat ipse textus Hebræus, utpote in quo nomen **וִיר** initio sine ה emphatico legitur, mox vero cum ה emphatico subjungitur: **וְהָיָה הָאִישׁ הַהוּא כֹהֵן** *Et erat Vir ille perfectus erat &c.* quasi dicere velit, Vir, & quidem non vulgaris, sed qui regia dignitatis pollebat, erat in terra UZ, & quidem ille Vir, h. e. ille princeps & Rex præterea erat perfectus & rectus. 2. Resp. terram UZ Jobi c. i. poni pro Idumæa, partem videlicet præcipuam pro toto, ut adeo quoad rem idem sint Rex terræ Edom, & Vir seu Rex terræ UZ, vel in terra UZ.

§. XXIV.

At hic regeri solet, quod tres Amici Hiobi Eliphas, Bildat & Zophar, in terra UZ, seu in terra Edom fuerint etiam Reges eadem ætate Jobi, qui tamen non fuerunt tempore Jobi, nam Jobab solus dicitur Rex Edom *Genes. 38.* Ergo Job & Jobab non fuerunt una persona. Resp. distinguendo inter Reges stricte & late ita dictos. Tres Amici Hiobi non fuerunt Reges stricte, sed late ita dicti, h. e. Re-

guli saltem seu Duces, qui subordinatam Hiobi potestatem habuerunt, ut adeo Job æque Jobab solus in terra Edom seu UZ tanquam proprie dictus Rex regnaverit. Plura ad hujus regesti solut. facientia vide apud Pinedam *fol. 14. & 15.*

§. XXV.

Ad 2. Resp. 1. negando consequentiam. Nam posito, quod Job & Jobab fuerint diversa nomina, non tamen statim sequitur, quod etiam fuerint diversorum hominum, siquidem unus homo, unaque persona diversa potest habere nomina, quando nimirum est binominis. Quid? si igitur diceretur, quod & Job fuerit binominis, quemadmodum Pineda *Commentar. in Hiob fol. 14.* statuere videtur. 2. resp. juxta plures Autores Job & Jobab non esse diversa nomina. Nec obstat 1. quod differunt syllabarum multitudine: nam, ait B. D. Gerhardus *in Exeg. Locorum Loc. 1. fol. 57. Sanctis Patribus usitatissimum fuit mutata fortuna, sua & suorum nomina immutare, ut constat exemplo Abrabæ, Genes. 17. v. 5. Naemis, Ruth. 1. vers. 20. Fieri ergo potuit, ut qui rebus adhuc florentibus Jobabus duplicata media nominatus fuerit, postea ad extremas redactus Angustias ob fortunam adversam voce concisa & decurtata Jobus tantum diceretur.* Adde, quod in Hebræo syllabarum multitudine non differant: sicut enim יֹב & bisyllabicum nomen; ita & יֹבָב, id quod etiam ostendit utriusque nominis acoluthia: si enim יֹבָב invertatur, (ut in nominibus Hebræis sæpius solet fieri) erit, יֹבָב, quod nomini יֹבָב quam simillimum est.

§. XXVI.

Neque 2. obstat, quod Job & Jobab in ipsa radicali litera differant: quis enim in sanctiori philologia adeo est hospes, ut ignoret, literas in linguis orientalibus sæpius inter se permutari? Sic שֵׁן significat caput apud Hebræos: apud Syros ܫܢܐ idem significat, ubi tamen נ mutatum est in

in Jod. יוד significat veritatem: apud Syros ܝܘܕ idem, ubi vero Thet transiit in Thau, &c. Vid. Excellentissimus noster Philologus Frischmuthius, Præceptor, Promotor & Patronus meus Max. in Gram. Syr. MS. Ita apud Arabes, quid usitatus est, quam ut literæ و inter se commutentur? Sane adeo frequens istarum literarum commutatio est apud Arabes, ut Grammatici plures Canones de illa tradere cogantur, quos vide in Thomæ Erpenii *Grammat. Arab. lib. 1. pag. 27. seqq.* Hotting. *Grammat. Harm. lib. 3. pag. 1. cap. 25. pag. 145. seqq.* & Dn. Sennerti *Arabismo seu præceptis A. L. Can. 8. pag. 60. seqq.* Apud Hebræos ejusmodi literarum permutationem sæpius etiam fieri plurimis exemplis ostendit Joh. Avenarius *Grammaticæ Hebr. part. 3. pag. 376 seqq.* Inter alia adducit nomen *Isai*, de quo dicit, quod non solum per Jod י sed etiam per Aleph א scribatur *1. Paralip. 2. vers. 13.* Quemadmodum igitur de Appellatione *Isai* nemo unquam dubitavit, quin illa unus idemque Davidis parens significaretur, quamvis primam ejus literam nonnunquam per Jod Ebraei, nonnunquam etiam per Aleph, scripserint: Ita licet appellatio seu nomen Regis Edomitici ab Hebræis modo per Aleph, modo vero per Jod scribatur, tamen nemo dubitabit, quin illo una eademque persona denotetur. Accedit, quod Bolducius & alii dicant, Job & Jobab in radicali litera non differre, sed saltem servili, cum Aleph in nomine אִיּוֹב non sit radicalis, sed saltem servilis, morum Syrorum & Arabum præfixa, utpote quibus usitatissimum est, ut Aleph nominibus præfigant.

§. XXVII.

Cæterum quantum ad originem nominis אִיּוֹב vel יֹב plures diversimode ludunt. Apud Cyprianum, referente *Pineda fol. 21.* Job interpretatur, *Clarissimus DEI.* Sed, statim subdit *Pineda, ignoro, unde banc nominis interpretationem haurire potuerit.*

potuerit. At Bolducius *comment. in Hiob* dicit, *banc interpretationem cum haurire potuisse ab יה Job, quod unum est ex nominibus DEI in compositione literam ה sapius amittens, & ab אבה, diligere, ut sit dilectus, & dilectissimus DEI.* Nonnulli nomen איוב deducunt ab אוב, quod Magnum & Sapientem sonat, interjecta tamen litera prima ex nomine Jehova, ne profane Sapiens putaretur. Quidam a verbo איב, unde איב *inimicus*, quod fuerit hostis omnium scelerum, seu quod cum Diabolo & Amicis graves & asperas sustinuerit inimicitias. Alii insuper derivant a verbo geminato יבב quod est ejulare, aut ululare: quod verbum in Sacro codice semel tantum reperitur, nempe *Jud. 5. vers. 28.* ubi dicitur: *בַּעַר הַהָלֹךְ נִשְׁקָפָהּ יְהִיבָה אִם סִסְרָה* *Per fenestram respexit, & exclamavit (ululavit) mater Sisera.* ubi observant, nonnulli, quod verbum יבב non quemvis clamorem significet, sed clamorem magnum, & potissimum clamorem militantium aut vociferationem bellicam; quod etiam a Jobi certaminibus non videtur esse alienum. Si placeat ex his originibus aliquam eligere, eligeretur quæ maxime probabilis videatur. Obiter moneo, quod Mercerus *comment. in Hiob fol. 1.* putet curiosius nominis Hiobi etymon in Hebræo non esse inquirendum, cum ex fonte potius Arabico quam Hebræo sit ductum. Quod sicut non plane negaverim, ita optarem, ut Mercerus Arabicum illud etymon adduxisset. Mihi, cum verba ejus legi, occurrit vox Arabica *جباب jabâbon*, quæ *desertam terram* significat, a qua utrum, cum Job seu Jobab Arabiae desertæ seu petreæ imperavit, ejus nomen forsan derivari possit, peritioribus Linguarum judicandum relinquo.

CAPUT II.

DE

PATRIA ET PARENTIBUS
HIOBI.

§. I.

Plures Auctores statuunt, quod Patria Hiobi fuerit terra UZ, inducti verbis, quæ principio cap. i. habentur: *Vir erat in terra UZ.* Sed præcedenti capite §. 6. ostensum, quod ex istis verbis plane colligi non possit, quod terra UZ Patria fuerit Hiobi; Sed hoc saltem, quod Hiob habitaverit in terra UZ. Quaritur igitur jam, quænam fuerit Patria Hiobi? Respond, patria Hiobi fuit Civitas Bosrah: hoc enim clare patet ex Genes. cap. 36. vers. 33. ubi dicitur: *Et mortuus est Belab, & regnavit pro eo Jobab filius Serab, מְבַצֵּרָה de Bosrah.*

§. II.

Sed sunt nonnulli Autores, inter quos videtur etiam esse Pineda, qui dicunt, quod in scriptura tres civitates vocentur Bosrah, quarum una sita sit in regione Trachonitide, in sorte dimidiæ tribus Manasse, Jos. 21. v. 27. Altera in regione Moabitide, cis montes Abarim ad mare mortuum in sorte Ruben non longe a Jordanis influxu. Jos. 20. vers. 8. & Deuteronom. cap. 4. vers. 43. Tertia in terra Edom non longe ab urbe Theman, ultra montes Seir australes, cujus mentio fit Esa. cap. 63. v. 1. Hinc porro quæri solet, quænam ex hisce tribus fuerit Patria Hiobi? Ut dicam, quod sentiam, videtur mihi, quod hæc quæstio fere sit super-
vacanea, cum in Scriptura non tres, sed unica tantum
D Civitas

Civitas Bozra vocetur: primam enim, quæ sita est in regione Trachonitide, quod attinet, ea quidem in versione vulgata latina vocatur Bozra seu Bosra, at in textu Hebræo non Bozra, sed *Beeschterab* appellatur. Similiter altera in regione Moabitide sita in Hebræo non Bozra, sed *Bezer* nominatur. Quare facile ex hoc colligi potest, quod neutra harum civitatum fuerit Patria Hiobi, sed solum tertia, quæ sita fuit in terra Edom: hæc enim *Bozra* tantum in Scriptura vocatur. Cui accedit, quod Hiob, ut præced. cap. ostensum, Edomæus & ex posteris Esau fuerit. Ergo etiam probabile est, Civitatem seu urbem quandam Edomæam ipsius Patriam fuisse. Innuit quidem Pineda *comment. in Hiob fol. 19.* Primam Civitatem, cujus mentio fit *Jos. 21.* Edomæam etiam vocari potuisse, cum sita fuerit vel intra ipsam terram Uz, vel cum illa conjuncta, & Arabia proxima. Sed posito, hoc verum esse, nondum tamen videtur, quod ista civitas possit Patria Hiobi vocari, cum expresse *Genes. 36.* dicatur, quod Patria Hiobi fuerit Bozra, non vero Beeschterah, quo nomine illa civitas *Jos. 21.* & alibi vocatur.

§. III.

Cæterum Parentes Hiobi quod spectat, Pater ipsius fuit Serach, Raguelis filius & Esavi nepos, ut ex præced. capite satis constat. Ratione officii hic Serach, Pater Hiobi fuit Dux, ut patet ex *Genes. Cap. 36. vers. 17.* ex quo colligo, Hiobum a parente suo Regnum jure hæreditario non obtinuisse, ut quidam volunt. Nam quomodo jure hæreditario Hiob Parenti suo in regno potuit succedere, cum is non Rex, sed Dux saltem fuerit? Hinc Moses *Genes. 26.* describens catalogum Regum Idumæorum, notanter dicit, Jobabum filium Serach successisse in regno Belæ, non Seracho: & Regi Chüsam Themanitæ successisse

fisse Hadad filium Bedad; & sic deinceps. Quare probabile est, Hiobum suæ Sapientiae, Prudentiae & Sanctitatis merito, electione & suffragiis populi, regnum potius obtinuisse, quam jure hæreditario.

§. IV.

Mater Hiobi quænam fuerit, non liquet. Septuaginta Bibliorum Interpretes in coronide libri Hiob, nominant eam Bosoram: hæc enim sunt eorum verba: *ὁ δὲ αὐτὸς πατὴρ μὲν Ζαρεῖ ἐκ τῶν Ἑσᾶν υἱὸν μητρὸς δὲ Βασσίρας*. Sed unde hoc nomen acceperint, vix hariolari possum. Si dicere velis, quod illud desumserint ex Genes. 36. ubi dicitur, quod Jobab fuerit *filius Sarach de Bozra vel Bosra*, respondeo per Bozra seu Bosra h. l. non intelligi matrem Jobabi, sed Patriam. Equidem non inusitatum est in Sacra Scriptura, ut Matth. i. dicitur, quod *Judas genuerit Phares, & Taram & Thamar*, verum hoc in præsentī quoque factum fuisse, dici non potest, quia, sicut reliquorum Regum Idumæorum Gen. 36. Patria saltem, cum præpositione De seu præfixo מ construitur, ut *שָׁמְלָה מִמִּשְׁרָקָה Samlah de Misrekab* &c. Ita etiam probabile est, quod cum eodem præfixo sive eadem præpositione patria saltem Hiobi non vero ipsius Mater construatur. Ut ergo dixi initio hujus §. non liquet; quænam fuerit Mater Hiobi.

§. V.

Caterum cum videam; ad illustrationem hujus, ut & præced. cap. facere Genealogiam Hiobi, ideo eam ex Genesi Mosaica, *παρὰλειπομένης* & ipsius Jobi libro breviter congestam, subnectam.

THARE

Gen. ii. v. 27.

ABRAHAM

Gen. ii. v. 27.

ISAAC,

Gen. 21. cap. 3.

1 Paralip. 1.

vers. 34.

ESAU.

Gen. 25. v. 25.

REGUEL.

Genes. 36. vers. 10.

1 Paral. 1. vers. 35.

SERACH.

Genes. 36. vers. 13.

JOBAB

vel

JOBUS.

Genes. 36. vers. 33.

1 Paral. 1. vers. 44.

Job. 1. vers. 1.

NAHOR,

Genes. 11.

v. 27.

Hic habuit filium

nominis UZ Ge-

nes. 22. v. 21. a quo

Hebræi Jobi stem-

ma deducunt, sed

falso.

ELIPHAS

Amicus Hiobi, fra-

ter Reguelis, nepos

Isaaci, filius Esavi.

Genes. 36. vers. 10.

1 Paral. 1. vers. 35.

Job. 2. v. 11. Hic

habuit filium no-

mine Theman, qui

condidit urbem si-

bi *ὁμῶνμον*, in qua

Pater cum ipso ha-

bitavit. Hinc in

libro Hiobi voca-

tur Eliphas The-

manita, Eliphas

von Theman.

ISMAEL, JACOB

Genes. 16. vers. 15.

Genes. 25. vers. 26.

Basmath, Filia Is-

maclis Conjux E-

savi, Mater Regue-

lis, Avia Serach,

Proavia Hiobi,

Genes. 36. vers. 3.

Aliter Mahalath

Genes. 28. vers. 9.

CAPUT III. DE QUALITATIBUS HIOBI.

§. I.

Cum Job fuerit ex sancta aliqua familia, nempe familia Abrahamitica, ut patet ex præcedenti Capite: Probabile est eum adhuc infantem in illa prima religionis rudimenta recte & feliciter assecutum fuisse. Deinceps vero cum ætate profecerit, Sanctitate quoque & Justitia ita profecit, ut hoc laudis reportaverit, quod fuerit *Vir perfectus, & rectus, timens Deum, & recedens a malo.* Quod tamen non eo est trahendum, ut cum Romanensibus arbitremur, ejusmodi perfectam sanctitatem & Justitiam inhærentem in Hiobo fuisse, qua promereri potuerit ipsam vitam æternam, siquidem ipsemet inhærentis suæ Justitiæ & Sanctitatis imperfectionem agnoscit *cap. 9. vers. 1. 2. 14.* Notanter loquor de Justitia & Sanctitate inhærente. Nam quod attinet justitiam imputatam, quæ ipsi per fidem, quam *cap. 19.* in Goëlem, in Redemptorem suum habet, a Deo fuit imputata, ea omnino fuit perfectissima, ut perfectissimo modo ab ea perfectus & rectus potuerit vocari. Adscribam hic quædam verba ex *Comment. in Hiobum B. D. Brentii*, quæ hisce lucem foenerari posse videntur. *Quantus est hic, ait Brentius, qui etiam a DEO testimonium innocentie, Pietatis, Integritatisque habet? Unde banc laudem meretur Hiob? An a patientia? sed ea non constitit in Judicio. An a vite puritate? At omnis homo est mendax, & non justificatur coram Deo omnis caro. Quid ergo? sine causa laudatur a Domino? At Deus nihil imprudenter agit. Unica ergo causa, quare*

D 3

quare Hiob tantopere laudetur, fides est, qua quis coram Deo iustificatur. Nihil enim in conspectu Dei mundum est, aut purum, præter Verbum suum, quod est JESUS CHRISTUS. Sola autem fides, Verbum accipit Christum, capit. Proinde ubi Christus invenitur a Domino, ibi invenitur Justitia, Sanctificatio, Redemptio & Sapientia, siquidem Christus nobis factus est Sanctificatio, 1 Corinth. I. Adverte itaque diligenter, Sanctos non commendari propter opera, quæ semper impura sunt, ut pannus menstruatus, sed propter fidem, quæ purissima ex Verbo est: operatur autem impura opera, propter carnis instrumenti sordes. Quemadmodum si luminoso lumini tenebri-
cosum vitrum objeceris, polluit quidem lumen, sed obscure, propter vitri objecti opacitatem: ita fides purissima est, sed impura in carne sunt opera ejus propterea, quod caro gentilitio morbo sordidata sit. Hæc nitide Brentius.

§. II.

Cæterum non solum Theologicæ hæ, sed & aliæ adhuc qualitates in Hiobo fuerunt. Optimus Dialecticus fuit Hiob, siquidem acute adversus Amicos disputat, animi cogitata recte atque ordine profert, unumque ex altero legitime deducit: hinc Divus Hieronymus Epist. ad Paulinam tom. 3. fol. 7. dicit: Job omnes leges Dialecticæ propositione, assumptione, confirmatione, conclusione determinat. Et Bolducius Comment. in Hiobum: Qui Scholarum disputationes, fori disceptationes, dialecticarum legum observationes intueri voluerit, vel hanc inter Jobum & Amicos litigationem percurrat.

§. III.

In Metaphysicis nemini fuit secundus: quicquid enim de summo Ente pie sentire atque excogitare, quicquid de infinita ipsius essentia cognoscere, quicquid de ejus attributis & virtutibus, Sapientia, Prudentia, Sanctitate, Omnipotentia, Bonitate, Providentia, Veritate, Justitia, Æqui-

Equitate & aliis, philosophari possumus, in ipsius libro invenimus.

§. IV.

Vis Physicum & Mathematicum? Perlustra librum Jobæum, & deprehendes in eo Physicum & Mathematicum Sapientissimum. Pulchre loquitur de radicibus & herbis; cap. VIII. vers. 11. & XXX. v. 4. & 7. Eleganter describit meteora & alia corpora naturalia cap. XXVI. Nitide depingit gemmas & mineralia, cap. XXVIII. Admirandam corporis humani fabricam accurato prosequitur sermone, cap. X. vers. 8. 9. seqq. De prima lucis origine, de cœli creatione, de stellis partim errantibus, de terræ fundamentis, de pessulis, quos DEUS mari æstuanti obdiderit, deque aliis adhuc multo pluribus vel ad Physicam, vel ad Mathematicam spectantibus, vel proprio, vel ex ipsius Numinis ore, Cap. IX. XXXI. XXXVIII. XLVI. &c. sapientissime disserit. Hinc Suidas in Lexic. fol. 1262. in edit. Emilii Porti in Acad. Heidelb. quondam Profess. eum expresse Φιλόσοφον appellat, dicitque eum vere & eleganter describere φυσικολογίαν ὅλης τῆς κτίσεως, καὶ ζώων, καὶ ὀρεῶν φύσεις, καὶ λαμπράτινα διηγήματα, καὶ αὐτῷ δὲ τῷ δράκοντι τὴν εἰκόνα τῷ σκολιῷ. καὶ πολλὰς ἔχοντι τὰς ἐλίξεις, καὶ τῆς ὀφθαλμοῦς ὡς πῦρ ἀποστέλλειν. hoc est, totius rerum conditarum natura explanationum, & animalium, & avium naturas, & splendidas quasdam narrationes, quin etiam ipsius intorti serpentis imaginem & varios tractus; ac varias spiras habentis draconis, & oculos instar ignis micantes.

§. V.

Ethnicum si desideres, talem se tibi in excellenti gradu exhibet Hiobus. Omnes virtutes Morales in eo fuerunt: fuit fortis, fuit temperans, fuit liberalis, fuit modestus, fuit mansue-

mansuetus, humanus, urbanus, verax & justus. Quare etiam factum, ut hisce suis virtutibus omnium animos atque oculos ita in se converterit, ut Bela finem vitæ faciente, unanimi Procerum Regni Edomitici consensu, in Regem fuerit electus. Quam supremam dignitatem dum consecutus, verum quoque Politicum se præstitit. Tempore belli subditos contra irruentes hostes defendit. Tempore pacis omnibus sese ex eo comem atque affabilem præbuit, viduarum causas exactissime cognovit, justitiæ Regulam perpetuo accurate observavit, malos poenis dignis coercuit, bonos præmiis affecit, & ut in compendio dicam, Patrem Patriæ vere sese exhibuit.

§. VI.

Dixi §. IV. quod Hiob fuerit Physicus sapientissimus. Huic obstare videtur, quod cap. XXXIX. ex ore Dei de Ciconia referat, eam ova sua derelinquere in terra, ut a calido pulvere calefiant & excludantur, & oblivisci, quod pes conculcet ea, aut bestia agri conterat &c. quod sane non solum contra omnes Physicos, sed & ipsam experientiam est. Videtur igitur, Hiobum, cum in Physicis non adeo fuerit versatus, Deum ad se loquentem non rectè intellexisse. Nam sine dubio Deus de alia bestia fuit locutus. Resp. vitium est in versione. In Hebræo est vox חסירה, quæ videtur non solum Ciconiam, sed Struthionem seu Struthiocamelum significare. Quamvis igitur ea, quæ refert Job, ex ore Dei, Ciconiæ, & quidem potissimum tali, qualis apud nos reperitur, non convenient, tamen struthiocamelo ea omnia conveniunt. Vid. *Merceri Comment. fol. 174. Drusii Scholia in Hiob. pag. 385. seqq. Franzii H. A. pag. 392. seqq.*

CAPUT IV.
DE
UXORE ET LIBERIS
HIOBI.

§. I.

A deo castus fuit Hiob, ut foedus pepigerit cum oculis suis, ut de virgine aliqua lascivius aspicienda ne quidem cogitaverit, multo minus alienæ pudicitiae insidias instruxerit, Hiob *cap. XXXI. vers. 1. & 9.* Cum vero perpetuo extra conjugium caste & inculpate vivere non posset, tandem jucundam sibi costam associavit, cujus quidem nomen in sacra pagina nusquam invenitur: Chaldaeo tamen Paraphrastæ apud Gilbertum, Genebrardum *lib. i. Chronogr. pag. 61.* placet, fuisse Dinam Jacobi filiam. Cujus sententiae primus Autor videtur fuisse Philo, quamvis Pererius dicat, se nullibi apud Philonem hanc sententiam invenire potuisse. Nec mirum. Nam hujus sententiae primus assertor non fuit ille Judæus, cujus opera trivit Pererius, sed alius cognomine Biblius, cujus scripta multis fabulis & commentis sunt referta. Septuaginta senes *cap. 42. Hiob.* ac Hieronymus, Jobi conjugem ex Arabum gente originem duxisse, perhibent, quas sententias nonnulli hac ratione conciliant, quod sicut Moses, cum Zippora vitam corpore seclusisset, uxorem Æthiopicam; ita Jobus post obitum Dinæ Arabicam foeminam duxerit, atque ex ea filium Ennonem suscepit.

§. II.

Sententias hasce quamvis simpliciter non negaverim, mordicus tamen eas tenere non possum. Dinam fuisse
E uxorem

uxorem Hiobi nonnulli, referente Mercero *prafat. in libr. Job. 1.* colligere volunt ex responsione Hiobi cap. 2. vers. 10. כִּי נִבְלָה עִשָּׂר בְּעִרְאֵל *ut loquitur una ex stolidis (flagitiosis:)* cui simile *Genes. 34. vers. 7.* וְנִבְלָה עִשָּׂר בְּעִרְאֵל *nam flagitium fecit in Israele.* Sed hæc collectio admodum infirmo stat talo. Nam quivis, qui contextum per transennam saltem introspicit, statim animadvertit. Jobum ista responsione non respicere aliquod suæ uxoris flagitium, quod ea aliquando commiserit, sed stolidum sermonem: vers. 9. *Adbuc tu permanes in simplicitate tuâ? Benedic Deo & morere.* Ex Arabum gente Jobum aliquam uxorem habuisse, forsan probabilius est, præsertim cum in Arabia regnaverit: at non certum, siquidem Rex ex alia quoque gente, cui non imperat, uxorem ducere potest. Bolducius *Comment. in Hiob. fol. 5. & 129. Tom. 1.* conjectat, Jobum Sororem Jethronis, quam in Arabia Regem Sacrorum fuisse dicit, in uxorem habuisse. Sed minus probabili conjectura pungitur Bolduc: nam sane si Soror Jethronis Jobi conjux fuisset, is Jobum in maximis calamitatibus sine dubio visitasset & consolatus fuisset: Sed hoc Jethronem fuisse nullibi in Scriptura legitur. Teneo igitur, Jobum habuisse uxorem, & quidem tam ante, quam post calamitates; quæ vero & qualis illa fuerit, non audeo affirmare.

§. III.

Cæterum liberos Hiobi quod attinet, illi fuerunt numero viginti: decem enim habuit ante calamitates, & totidem post calamitates. Sed hic objici solet primo, quod cap. XLII. vers. 10. legatur, quod Deus Jobo reddiderit omnia duplicia. Ergo post calamitates non decem saltem, sed viginti liberos recepit. Sane R. Salomon & Philo Biblicus in suis Antiquitatibus duplicatum filiorum Hiobi numerum

merum asserunt. Sed non posse subsistere hoc assertum, luculenter patet ex vers. 13. cit. cap. 42. ubi expresse dicitur, quod Jobo post flagella decem tantum liberi fuerint, nempe septem filii, & tres filiae. Replicat quidem R. Salomo, vocem שבעים non significare simpliciter septem, sed bis septem. Sed falsum hoc est. Nam si de filiis fuisset dictum, quod ii fuerint bis septem, similiter de filiabus dictum fuisset, quod ea fuerint bis tres, sed vocem שלוש bis tres significare, nunquam R. Salomon probare poterit.

§. IV.

Ut igitur dubium allatum removeatur, valde solliciti sunt Autores. Nolo singulas eorum Responsiones adducere. Probabilissima omnium videtur esse hæc, quod cit. cap. 42. Hiob, species numeri certa, pro multitudine indeterminata, & excellentia quadam ponatur: sicuti hoc fit Esa. cap. 61. vers. 7. ubi Dominus dicit: תחרי בשחכם משנה *pro pudore vestro duplex*, Luth. *Sür eure Schmach soll zwiefältiges kommen*, Oecolampad. *Comment. in Esa. fol. 303. pro confusione vestra alteratio b. e. maximum & excellens gaudium*. Similiter ergo, quando cap. 42. Hiobi legitur, quod Deus ipsi reddiderit duplicia, seu ut verba Hebræa habent, quod Dominus auxerit omnia, quæ ipsi Job fuerant, למשנה in duplum, nomen משנה seu duplum, non tam certum præfixumque numerum, quam aut rerum multitudinem indeterminatam, aut excellentiam denotat. Probatur Responsio hæc ex ipso contextu: dicitur enim vers. 18. quod tres filiae posteriores Hiobi, Jemimah, Kezah, Keren Hapuch speciosæ adeo mulieres fuerint, ut in tota terra Arabica speciosiores non fuerint inventæ. Ex quo probabiliter colligo, quod liberi Hiobi numero non fuerint duplicati, sed indolis saltem bonitate, corporis pulchritudine aliisque

dotibus priores superarint: maxime cum priorum virtutem & bonitatem aliquo modo suspectam reddant varia sacrificia, quæ parens pro ipsorum peccatis sæpe obtulit, *Job. 1. vers. 5.*

§. V.

Porro & secundo objici solet, quod *cap. XIX. vers. 17.* Hiob dicat, se deprecari ad filios uteri sui, cum tamen filii filiaque numero decem jam periissent *cap. 1. 13. 18. 19.* videtur ergo, quod ante flagella plures liberos quam decem habuerit. Variæ responsiones ad hoc dubium. Nonnulli verba Hebræa ita exponunt: *Deprecor ad filios uteri mei*, hoc est, ob defunctos filios renovato dolore, & commiseratione pungor. Sed cum in antecedentibus de contentu sibi a vivis & adhuc existentibus fiente manifesto conqueratur, intempestive vers. 17. de mortuis sermonem interponeret. Quidam verba hæc: *deprecor seu rogo uxorem meam per filios*, quasi videlicet uxori suæ Job filios defunctos in memoriam revocaret, eorumque merito obsequium ab illa peteret. At in Hebræo non est *per filios*, sed *לְבָנַי בְּבָטְנִי* *ad filios uteri mei*. Alii per filios h. l. intelligunt nepotes Hiobi: Nam, ait Drusius Comment. in Hiob: pag. 420. *Filii filiorum sunt nepotes, qui etiam filii vocantur, juxta proverbium, Filii filiorum sunt tanquam filii.* Rursus alii per filios intelligunt filios Concubinarum, quia LXX. expresse habent: *προσεκαλέμην δὲ καλεῖσθαι οὖκ ἑλλαικίδας μὲν*, & Thargum. *Concubina mea.* Mercerus Comment. in Hiob. fol. 77. putat, verbum *וְהִנֵּנִי* significare, & gratificabor, ut præteritum conversum sit in futurum, ob Vav, ut Exod. 33. v. 19. *וְהִנֵּנִי אֶת־אֲשֶׁר אֶת־אֲשֶׁר וְהִנֵּנִי אֶת־אֲשֶׁר אֶת־אֲשֶׁר* *Et gratificabor, cui gratificabor, & miserabor, quem miserabor: Ubi, inquit Mercerus, etiam est milra, ut hoc loco: & Masoreth notat bis reperiri, hic & illo loco, & in manuscript. bis milra: nam sic lego, non Milel.*
Erit

Erit autem sensus : & gratificabor, id est, gratificari me oporteret etiam filiis meis, si quos haberem, & gratia etiam haberem, & gratia etiam mihi a propriis filiis ineunda fuerit, ut ab illis aliquid impetrem, siue quos etiamnum reliquos habuerit, siue non habuerit. Nam & supra non dicuntur omnes ejus filii oppressi domo collapsa. Hæc Mercerus. Elige ex posterioribus sententiis, quæ maxime favorabilis nitet.

CAPUT V.

DE

SUMMA CRUCE, QUAM HIOB
IN CONJUGIO SUSTI-
NUIT.

§. I.

Dicitur in Proverbio, Conjugium esse statum miseriæ. Et in Conjugio non nisi laborem & dolorem atque miseriam reperiri: In der Ehe, ist nichts denn Ald und Wehe. Ehestand ist ein Wehestand. Hoc satis ostendit Conjugium Jobæ: si ullum enim unquam inventum fuit Conjugium, quod varia cruce & calamitate est affectum, fuit conjugium Hiobi. Cum quadam die filii & filia ejus comederent & biberent vinum in domo fratris sui primogeniti. Nuncius venit ad Job, qui dixit: Boves arabant, & asinae pascebantur juxta eos: & irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia, & pueros percusserunt gladio. Hunc excepit mox alter nuncius, qui dixit: Ignis DEI cecidit e coelo, & tactas oves puerosque consumpsit. Illo adhuc loquente accurrit alius, cum tremore dicens: Chaldaei fecerunt tres turmas, & invaserunt camelos, & tulerunt eos, nec non & pueros

ferro transfixerunt. Hic vix verbum dixerat, rursus alius adfuit, qui omnium miserrima narravit: dixit enim: Filiis tuis & filiabus vescentibus & bibentibus vinum, repente ventus vehemens irruit a regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ collapsa, enecuit liberos tuos. Ubi miserrimus Parens coactus fuit madidis oculis adspicere suas ædes τάφους καὶ πολυάνδρια τῶν αὐτῶν παίδων γεγενημένας, *sepulcra & cæmeteria filiorum suorum factas*, quemadmodum Suidas loquitur. Καὶ ἔδῃ, sunt porro verba Suidæ fol. 1262. μέχει τῆτω ἡ λύσσα καὶ βασκανία, ἤρκεδον τῆ ἀντιπάλας ἕως αὐτῶν τὸν ἀθλητὴν γύμνον ἐπὶ τῆς κοπρίας ἐκκαλεσάμεν καὶ κατὰ σίκτιον ὅλον τοῖς ἔλκεσι, καὶ πλήρη σκωλήκων ἀπεργασάμεν, θάλαμα φείκοντες, καὶ ξένον ὅλη τῇ ὑφ' ἡλίῳ κατέστησεν, ἑτέσιν ἑπτὰ τοῖς ὀδῶσι δαεδάπτει, καὶ τῇ γλώσσῃ λικμώμεν ὅλον τὸ σῶμα τῆ μάστιγι. Hoc est: *Neque vero adversarii rabies & invidia buc usque progressa quievit, nec bis contenta fuit, donec ipsum pugilem nudum in sterquilinum evocatum, & totum ulceribus compunctum, vermibusque repletum, spectaculum horrendum & inusitatum toti terrarum orbi, qui sub sole est, effecit, per 7. annos lacerans, & lingua ventilans totum illius Martyris corpus. O crucem! O calamitatem!*

§. II.

Quæritur hic primo: Quare DEUS tantam crucem pio Hiobo voluerit immittere? Resp. i. ut inde fides ipsius clarius elucesceret. Nam vult DEUS, ut pii edant testimonium fidei, quod non hypocritice, sed vere sic credant & sentiant, nec sui commodi causa circumferant doctrinam fictam. Vid. Hilar. in Psalm. 118. pag. 489. ut & in Psalm. 137. pag. 598. Zach. 13. v. 8. Sap. 3. vers. 5. 1 Petr. 1. vers. 16. Secundo, ut hac cruce conformis fieret Goëli suo, cuius meritum vera fide apprehendit cap. 19. *Crucis vexillum est Christianorum proprium*, inquit Socrates lib. 1. Hist. Eccl. cap. 4. pag. 332.

pag. 332. Quare etiam oportet Christianos stigmata Domini JESU in corporibus suis portare *Galat. 6. v. 17.* Vult enim DEUS, ut pii hac etiam in vita conformes fiant imagini Filii DEI, *Rom. 8. vers. 29. Philip. 3. vers. 8. 10.* Tertio, ut summum suum amorem erga eum testaretur: quos enim DEUS diligit, eos castigat, *Tob. 12. v. 13.* Nitide loquitur Clemens Alexandrinus *lib. 4. Stromatum*: ὁ ἐγγὺς κυρίῳ πλήρης ματίγων, proximus & dilectus DEO plenus flagellis. Quarto, ut posteris κακοπαθείας καὶ ὑπομνήης ὑπόδειγμα proponeretur, *Jacob. 5. vers. 10. 11. Tob. 2. vers. 12.* Alias quamplurimas adhuc causas omitto.

§. III.

Quæritur secundo: an Job in cruce sua desperaverit. Humanas infirmitates Job in cruce sua passus est, absit tamen ut affirmemus, eum desperasse. Quid Jobo in operibus promptius, in tentationibus fortius, in timore submissius, in fide verius? ait Cyprianus: *Sermon. 3. de lapsis*, quem etiam vide *de bono patient.* ubi admodum de Constantia Hiobi differit. Suidas ita de Hiobo loquitur: ἰὼβ ὁ μέγας ὄντως ἐκείνῳ καὶ γενναίῳ τῆς ἀληθείας αγωνίστης· ὁ πρῶτῳ ἀνοίξας τὸ γυμνικὸν ἐκεῖνο, καὶ μέγα, καὶ παγκόσμιον, σάδιον· ὁ τὸν ἀντίπαλον πάσαις ταῖς καταβαλὼν. ὁ μέχρι καὶ τῶν ὀστέων τὰς πληγὰς, καὶ τὰς μώλωπας εἰς δεξιὰς καὶ μενίσσας ἀήττητῳ ὁ σωλήκων πλήρης, καὶ σεφανίτης· ὃν ἡδὲ θάνατῳ ἵσχυσε καταστῶται, καὶ κόνισαι τὰ ἔπιθεν, ἀλλ' ἔτι ἔσηκεν ὥσπερ τις αἰδριαὶς ἀπερίτρεπτῳ, ἢ καὶ ἀκμῶν ἀνήλατῳ δι' ὅλα τὰ βίῃ καταπαλαίων καὶ καταξάσσω τὸν ἀντικείμενον. hoc est, Job ille vere magnus & generosus veritatis pugil, qui primus aperuit illud gymnasium, & ingens & totum terrarum orbem includens stadium, qui omnibus luctis & congressibus adversarium prostravit. Qui vel ad ossa usque plagas, & vibices penetrantes recepit, & permansit invictus

dictus. Qui vermibus scatens, coronam reportabit. Neque mors prosternere potuit, & ipsius tergum pulvere fœdare: Sed constanter stetit, ut quedam firmissima statua, quæ everti nequit, vel etiam ut incus impenetrabilis, per totam vitam subigens & prosternens adversarium. Et quid opus hisce testimoniis. Ipse Dominus hoc egregium Jobo dat testimonium, quod magis rectum fuerit locutus, quam omnes ejus Amici, capite ultimo vers. 7. quod sane non fecisset, si desperasset, vel saltem cogitationes quasdam desperationis aliquando secum concepisset.

§. IV.

Cæterum scrupulum alicui inovere posset, quod ipsemet dicat cap. VII. vers. 15. *Et elegit strangulationem anima mea: & mortem potius, quam ossa mea.* Resp. 1. Errores quosdam in maxima sua calamitate ex humana imbecillitate Job utique commisit, sed eos postea ipsemet ingenue confessus est, & propter illos poenitentiam seriam agit in favilla & cinere, cap. 42. vers. 6. 2. Effutivit hæc verba, non (sunt verba Mercurii) quod de laqueo cogitaverit, sed quod in tanta mali acerbitate, & inquietudine tam diurna, quam nocturna, si alterutrius detur optio, longe malit laqueum, quam talem vitam. Ubi sane vi doloris adactus hoc dicit sui oblitus. Nam neque hoc excusari potest. Sed ita sibi in suo dolore & ipse suo dolori indulget.

§. V.

Quæritur tertio: Quare Diabolus uxorem Hiobi non etiam afflixerit? Philo ad Sanctitatem, & vitæ merita Mariti id refert. Sed Sanctitas Mariti nihil sibi, nihilque liberis profuit, quomodo igitur soli uxori prodesse potuit? Nonnulli dicunt, Diabolo non fuisse permissum, ut uxorem etiam affligeret; dixerat enim Deus ei: cap. 2. vers. 4.

Ecce

Ecce in manu tua est: veruntamen animam illius serba. Jam autem vir & uxor sunt unum in carne una, & quasi vita seu anima una in duplici corpore. Sed, ait Pineda fol. 155. nunquid meliori ratione servari debuit, quam ipse Job, ut hac non vivens solum, sed sana & integra, Job vero vivus licet, mille tamen morbis confossus fuerit. Alii existimant, Diabolum quidem licentiam uxorem Hiobi affligendi habuisse, sed noluisse eam affligere & cruciare, quo per illum novo Jobum aggrediendi stratagemate uti posset. Hinc Augustinus in Psalm. 55. sic disserit: Admissus est tentator, abstulit omnia, remansit ille solus a facultatibus, solus a familia, solus a filiis, plenus Deo. Uxor sane relicta erat. Misericordem putatis Diabolum, qui ei reliquit uxorem? Novcrat, per quem deceperat Adam, suam reliquerat adjutricem, non mariti consolatricem. Nos in medio relinquimus hanc questionem.

CAPUT VI. DE VERITATE LIBRI HIOBI.

§. I.

Hactenus actum de Persona Hiobi, iisque, quæ ad eam spectant. Jam aggrediendus ipsius liber, quo de initio controvertitur, utrum veram contineat historiam? Rab. Moses filius Maimon inter Hebræos celebratissimus in libro, cui titulum fecit: מורה נבוכים *Moreb Nebuchim*, h. e. Doctor perplexorum, partis tertiæ sectione 22. quæ tota cum sequenti est de Jobo, & Judæi in Talmud ordin. 4. tract. 3. stultique Anabaptistæ fictam omnino historiam vereque fabulam, & argumentum scenicum, sicut forsan Liber Tobix, librum Hiobi continere asserunt. Rationes eorum in compendio adductæ sunt hæ: 1. ajunt, hunc librum nihil aliud, quam Comoediam quandam esse, ostendunt, ipsa nomina, utpote, quæ scenica sunt, quia rei, quæ agitur, nimirum

F

patien-

patientia, exemplo, quod proponitur, congruentem habent significationem: Job enim interpretatur clamans seu dolens, UZ Consilium &c. Sicut ergo v. g. in Comoedia Andria Terentii nomina hæc Chremes, Pamphilus, Dromo &c. nomina scenica sunt, quia rei, quæ agitur, congruentem habent significationem, Chremes enim dicitur παρὰ τῷ χρέμει, quod senes tussi expurgent pectus. Pamphilus a fideli amore, Dromo a cursu: ita videtur, nomina Job, UZ, & alia, quæ in libro Hiobi occurrunt, esse scenica, cum rebus ipsis conveniant. 2. Liber hicce carmine est conscriptus, perinde ut solent Comoedia & Tragœdia. 3. ipse narrandi stylus facit ad parabolam, cum non dicatur. FUIT sed ERAT quidam Vir, quomodo aniles fabulæ incipi solent, non autem veræ historiæ, sed hæ perfectam præteriti asseverationem habent, ut *1 Reg. 1. v. 1. Fuit unus, Josue 1. v. 1. Et factum est.* Similiter *1. Judicum: & fuit.* Simileque initium habent liber Ruth, & primus ac secundus Samuelis, itemque liber Esther. 4. Crux Hiobi, quæ in hoc libro describitur, fuit super conditionem humanam: si enim hodie talem crucem aliquis mortalium sustinere deberet, vix ad inmomentum superstes mansurus esset: videtur ergo a Poeta quodam ingenioso crucem istam saltem fictam esse. 5. Liber hicce videtur obtrudere absona quædam & impossibilia: narratur enim in eo, quod Satan cum Deo sit locutus, quod septem diebus ac noctibus assederint Jobo tres illius amici sine cibo & potu, quod is, qui opulentissimus fuit, inter omnes orientales, repente sederit nudus in sterquilinio, quod uxor illius sit pem collegerit, & quæ sunt alia partim absona, partim impossibilia. Quibus accedit, quod Josephus, antiquissimus Historicus, nullam hujus libri mentionem facit. Quod sane testimonio est, eum vel parabolam vel comoediam esse.

§. II.

Hæ sunt rationes potiores, quæ partim Judæi, partim Anabaptistæ prætendunt, quibus tamen longe robustiores

nos proferre possumus. Nam 1. veram narrationem libro Hiobi contineri splendidissimum testimonium est, quod Ezechiel. cap. 14. vers. 14. Hiobum comparet cum Noah & Daniele, qui vere extiterunt. Ergo sane necesse est, ut Job quoque extiterit: aliter enim non ens cum non entibus compararetur, quod absurdum. 2. in N. T. veritatem libri Hiobi egregie adstruit Jacobus cap. 5. vers. 11. *ἡμεῖς μακαρίζομεν τὰς ὑπομένοντας τὴν ὑπομονὴν ἵνα ἡκίστατε, καὶ τὸ τέλος κυρίως ἴδετε, ὅτι πολὺς πλῆθος ἐστὶν ὁ κύριος ὁ οὐκ ἐκλείμει*. Item Divus Paulus; qui 1 Corintb. cap. 3. quædam verba ex Hiobo allegavit. 3. Historiæ etiam profanæ veritatem libri Jobæi comprobant: Aristæas enim, Alexander Polyhistor, & alii ex Ethnicis Autoribus Historiam de Hiobo, scriptis suis inseruerunt, qua de re Eusebius lib. 9. cap. 4. *περὶ. Ev. seu preparat. Evang. sic differit: Aristæus in Judaica historia de Job quoque conscripsit, dicens, Esau ipsum filium fuisse. Καταικὴν δὲ τόπον ἐν τῇ λυσίτιδι χώρᾳ ἐπὶ ταῖς ὀρίσις τῆς Ἰδουμαίας καὶ Ἀραβίας· γίνεσθαι δὲ αὐτὸν δίκαιον καὶ πολὺκτηνον, κτήσασθαι γὰρ αὐτὸν πρόβατα μὲν ἑπτακισχίλια, καμήλας δὲ τριχελίας, βομάδας πεντακισίας· εἶχε δὲ καὶ γεωργίας ἱκανάς· τῆτον δὲ τὸν Ἰωβ πρότερον Ἰωβὰμ ὀνομάζεσθαι· περὶ αὐτὸν δὲ αὐτὸν τὸν Θεὸν ἐμμεῖνας, μεγάλαις δὲ περιβαλεῖν αἰτυχίαις· πρῶτον μὲν γὰρ αὐτῷ τὰς τε ὄνους καὶ τὰς βὲς ὑπὸ λυσῶν ἀπελαθῆναι εἶτα τὰ πρόβατα ὑπὸ τῆ πυρὸς ἐκ τῆ θύραν πεσόντῃ κατακαυθῆναι σὺν τοῖς ποιμέσι· Μετ' ὃ πολὺ δὲ καὶ τὰς καμήλας ὑπὸ λησῶν ἀπελαθῆναι· εἶτα τὰ τέκνα αὐτῷ ἀποθανεῖν πεσόσης τῆς οἰκίας· Αὐθήμερον, δὲ αὐτῷ καὶ τὸ σῶμα ἐλεῶσθαι· Φαύλως δὲ αὐτῷ διακειμένῳ ἐλθεῖν εἰς ἐπίσκεψιν, Ἐλίφαν τὸν θαιμανιτῶν βασιλέα &c. Habitasseque in Idumæa atque Arabia finibus: fuisseque ipsum ἔς justitiam ἔς divitiis præcipuum: tentatumque divinitus magnis calamitatibus fuisse. Primum enim armenta ejus latrocinio sublata: deinde septem millia ovium una cum pastoribus periisse, ἔς postremo filios ejus domo super ipsos lapsa expirasse: atque uno eodemque die corpus ejus universum ulceribus repletum fuisse.*

Cumque male ita affectus esset, Eliphaz Themanitarum Regem: Et
 Valdad Sauchorum Tyrannum: Et Sopban Mincorum Regem: Et Elum
 Zobitem ad consolandum ipsum accessisse: quibus Job respondiſſe; sponte
 sua se paratum esse omnia ita sufferre: ut a pietate in Deum nunquam
 removeatur. Ita propter hanc magnanimitatem ejus liberatum a mor-
 bo, Et ditiozem, quam prius factum divinitus fuisse. Quæ est versio
 Georgii Trapezuntii fol. 40. Sic dantur etiam nonnulli ex
 profanis Autoribus, qui plura de Sepultura & Sepulchro
 Hiobi scripserunt. Christianus Adrichomius in *Theatro terre
 sanctæ, descript. Manasse num. 78. fol. 93.* narrat, quod Pyramis se-
 pulchri B. Job, quæ etiamnum in planioribus locis terre Hus ad Orien-
 tem Sueta civitatis monstratur, ac a Græcis aliisque gentibus: quod
 Propbeta Job ibi sepultus sit, in honore habeatur. Origen. lib. 1. in Job
 scribit, Jobi Historiam, primum apud Syros, deinde apud
 Ægyptios, tandem per universas gentes, Syriacæ, Hebraicæ,
 Græcæ, omnibus denique linguis divulgatam esse. Hinc
 etiam in ipso Alcorano *Surat. 20. pag. 180. Sur. 37. pag. 256.* plura
 leguntur de Jobi opibus, pietate, afflictione, secunda & ad-
 versa fortuna. Et *Kessaus* Arabicus scriptor *pag. 89.* expresse
 hanc genealogiam tradit: *ايوب ابن اومع ابن اوبال ابن عيسى ابن اسحق*
ايوب ابن اومع ابن اوبال ابن عيسى ابن اسحق
Jobus filius Oumez, filii Oubal, filii Esavi, filii Jacobi, filii Isaaci.
 Quæ omnia argumento sunt, Jobum aliquando extitisse,
 in ipsiusque libro veram historiam contineri.

§. III.

Rationes in contrarium allatæ vilissimæ sunt. Ad 1. Resp.
 straminea prorsus eam niti consequentia: nam sane non se-
 quitur: hæc nomina habent significationem congruentem
 rebus ipsis. Ergo sunt scenica. Damus instantiam: Abel
 sic vocatus est, quod cito evanescere deberet, & luctum af-
 ferre parentibus; Noah quod consolaturus esset parentes
 suos, ab operibus manuum suarum, Benjamin, quod filius
 carissi-

carissimus futurus, seu æque carus, atque dextera & huiusmodi sexcenta alia, quæ congruentes habent significationes. Ergo hæc nomina omnia sunt scenica, Quis, modo compos rectæ rationis, hanc consequentiam admittet?

§. IV.

Ratio 2. eodem vitio inconsequentia laborat: qualis enim consequentia, liber Hiobi carmine conscriptus est. Ergo nihil aliud est, quam Comoedia. Damus vicissim instantiam: Psalterium Davidis carmine seu carminice conscriptum est. Ergo est Comoedia. Absit hoc. Accedit, quod totus liber Job carminice non sit conscriptus: prima enim capita, quæ simplicem narrationem continent, soluta sunt.

§. V.

Ratio 3. vix responsione digna est: Quis enim adeo hospes in Sanctiori literatura est, ut ignoret, Hebræos præterito exprimere perfectum, imperfectum, & plusquamperfectum? Sive ergo, verbum היה quod in Hebræo est, reddas in præterito perfecto, *fuit*, sive præterito imperfecto *erat*, perinde erit. Vulgatus vero potius per præteritum perfectum, quam imperfectum reddere voluisse videtur, quod liber Hiobi potius vitam ipsius, quam mortem describat, adeoque non tam illum præteriisse, quam eam, in qua tunc erat vitæ conditione, cum in hostem & latrones incidit, significare voluerit. *Imperfectum namque*, ait Pineda fol. 8. *Comment. in Hiob. præteritum servire solet exprimendo continuum aliquod vivendi institutum, aut indefinentem vitæ cursum, ut id Genes. 10. quod in Heb. est: Nemrod fuit robustus venator, coram Domino, id est, continuo se in venatione exercebat.*

§. VI.

Ad 4. resp. Ethnicos habere canonem: *Facta heroica, nisi heroibus, imitabilia non sunt.* Jam autem Hiob heroicus quasi

crucianus fuit. Licet igitur nos crucem Hiobi vix ad momentum sustinere possemus, exinde tamen non sequitur, Hiobum quoque eam crucem non potuisse sustinere, cum plane fuerit super conditionem humanam. Nam in Hiobo peculiaris afflatus divinus fuit; qui in nobis non est.

§. VII.

Ad 5. Resp. negando, librum Hiobi obtrudere partim absona, partim impossibilia. Nam 1. Satan cum Deo est locutus permissive, & quidem non ratione corporea, sed ea, quæ verissime inter Spiritus potest intercedere, quo de Metaphysici pluribus agunt in parte Speciali: 2. Nullibi dicitur in libro Hiobi, quod Amici ejus sine cibo & potu septem diebus & noctibus assederint illi, sed hoc saltem dicitur cap. 3. quod assederint illi septem diebus, & septem noctibus, & nemo loquutus ei fuerit verbum, quia videlicet, ut Chrysostomus ait: *animus mœrore affectus nihil potest commode audire.* Si dicas: licet non asseratur, quod tres Amici Hiobi assederint, sine cibo & potu, tamen asseritur, quod ipsi assederint septem diebus, ac noctibus, quod æque impossibile videtur. Resp. est Regula Interpretum: *Scriptura a Sermone familiari non discedit.* Jam vero quando aliquis ægroto per longum tempus adfuit, communiter solemus dicere: *Ist der doch fast eine ganze Nacht, oder einen ganzen Tag bey ihm gewesen.* Similiter ergo, quando de Amicis Hiobi asseritur, quod ipsi assederint septem diebus & noctibus, sensus non est, quod ipsi continua & interrupta serie per septem dies aut noctes ipsi assederint, sed quod magnam & longam diei ac noctis partem assederint. Quemadmodum quando Jacob dicit Gen. 31, 40. *Die noctuque æstu urebar, & gelu; fugiebatque somnus ab oculis meis;* sensus non est, quod Jacob nunquam subierit tectum, neque ullam toto illo tempore quietis partem captaverit; sed quod sæpius per longum tempus nullam domum intraverit, seque somno dederit. 3. Plane non est mirum, quod

quod is, quem Deus cum omnibus bonis potestati Diaboli tradiderat, subito adeo pauper factus fuerit, seque ad loca adeo vilissima receperit. Insuper nullibi legitur, quod uxor Hiobi stipem collegerit, neque quod Hiob sederit in loco stercoreoso, seu sterquilinio. Ita quidem legitur cap. 2. Hiob v. 8. *הוא ישב בתוך האפר* quæ verba vulg. ita reddit: *Sedens in sterquilinio*, & LXX. *ἐπὶ τῆς κοπρίας τῆς πολέας*, sed num recte; dubitari potest. Nam mos antiquus fuit, ut lugentes sederent in cinere, non in sterquilinio, quod *מִדְּמָן* & *מִדְּמָן* potius diceretur, vel certe *מִדְּמָן*. Quare alii interpretes emendatius hunc locum transtulerunt. Arias: *Sedens in medio cineris*, Aquila *ἐν τῇ τῇ σποδῷ*, intra cinerem Symmachus *ἐπὶ τῆς σποδῷ*.

§. VII.

Denique 6. rat. ab Autorit. Josephi desumtam quod attinet, resp. 1. illum alias quoque historias omisisse, quæ tamen propterea non statim sunt negandæ. 2. cum forsan historiam de Jobo propterea omisisse, quod tanquam Homo Hebræus de rebus suæ gentis inter Hebræos gestis scriptionem molitus fuerit. Vid. Pineda fol. 5.

§. IX.

Cæterum pulsat animum hoc caput ad illam quæstionem: Utrum Megalander noster Lutherus Librum Hiobi pro vera etiam historia habuerit? Robertus Bellarminus, posteaquam *libr. 1. de Verbo Dei cap. 5. fol. 15.* quintam enarravit, hæresin Hebræorum, qui *in Talmud, ord. 4. tract. 3.* nec librum Job in divinis voluminibus habent, nec ipsum Job unquam vixisse inter homines putant, subjungit: *Martinus quoque Lutherus in Convivialibus sermonibus tit. de Patriarchis & Prophetis affirmat, se non credere, omnia ita esse gesta, ut in libro Job narrantur. Et rursus tit. de libris Veteris & Novi Testamenti, ait, librum Job esse veluti fabula argumentum, ad proponendum patientiæ exemplum.*

§. X.

§. X.

Verum enim vero, B. Lutherum librum Hiobi non pro fabula vel comoedia quadam habuisse, satis patet ex eo, quod in versione Bibliorum Germanica cum inter canonicos reuulerit libros, & ab Apocryphis distinxerit. Quod nunquam facturum fuisset, si vere existimasset, librum Hiobi non nisi fabulam quandam agere. Quod attinet sermones Lutheri Conviviales, in quibus Bellarmino videtur, Lutherum hanc sententiam fovere, resp. i. Conviviales istos sermones a Luthero nec visos, nec lectos, sed viginti demum annos post mortem ipsius a M. Johanne Aurifabro, Vinariensi, ex Viti Dieterici, M. Hieronymi Besoldi, M. Johann. Mathesii, præprimis vero ex M. Antonii Lauterbachii manuscriptis Colloquiorum Collectaneis, fuisse congestos, & postea privato quorundam arbitrio sæpius mutatos, mutilatos, auctos, id quod fidem authenticam illis ita videtur derogare, ut argumentum, quod ex iis desumitur, vix responsione dignum sit, sed ea facilitate, qua a Pontificio quodam contra Lutherum profertur, ad eum remitti possit. Ex superabundanti tamen Bellarmino respondemus, eum in allegatione primi loci crimen falsi commisisse, siquidem truncate verba Lutheri citavit: hæc enim sunt verba ipsius, prout in *Edit. Jenens. fol. 308.* leguntur: Hiob ist ein Exempel Gottes Güte und Barmherzigkeit, denn wie heilig er auch ist, so ist er doch in der Versuchung sehr gefallen, wird aber nicht verlassen, denn er wird aus Gottes Gnaden und Barmherzigkeit errettet und erlöst. Ich halte aber sein Buch für eine rechte Historia, daß aber alles also solt geschehen, und gehandelt seyn, glaube ich nicht. Ich halte, daß etwa ein feiner, frommer gelehrter Mann es habe in solche Ordnung bracht, und sey zur Zeit Salomonis geschrieben, denn zur selben Zeit haben viel weise und heilige Leute Lust und Lieb gehabt, Historien zu schreiben. In quibus sane verbis Lutherus librum Hiobi non pro fabula habet, sed existimat

existimat illum esse veram historiam. Ich halte aber sein Buch, inquit, für eine rechte Historia, quæ verba Bellarminus studiose omisit. Quod vero statim subjungit, se non credere, ita omnia esse gesta, ut in libro Jobi narrantur, hoc ipso non negat, veram historiam in libro Hiobi contineri, sed dubitat saltem, an externo sermone in tanta calamitate Hiob omnia potuerit proferre, siquidem in suminis tentationibus & angustis pauca soleant exterius proferri, nec in hunc modum consueverit differi. Existimat igitur Lutherus & quidem non apodictice, sed probabiliter saltem & conjecturaliter, fortasse a viro aliquo sancto & docto tempore Salomonis, vel etiam ab ipso Salomone omnia in hunc ordinem esse redacta. Et hinc verba dubitativa Lutheri non de ipsa historia Hiobi, sed saltem de ordine ipsius ac modo tractationis sunt accipienda.

§. XI.

Alterum locum, quem itidem Bellarminus ex convivialibus Lutheri colloquiis adfert, quod attinet, ille dictis *colloq. fol. 32.* sonat ita: Job hat nicht also geredt, wie es in seinem Buche geschrieben steht, denn es redet sich nicht also in der Ansehung und Versuchung, doch ist es also ergangen mit der That und im Werck, und ist schier wie ein Argumentum fabulæ, wie man ein Spiel agiret und hält, etc. Ex quibus verbis iterum Bellarminus nullo modo elicere potest, quod intendit. Expresse enim Lutherus in illis dicit: *interim in rei veritate & in ipso facto ita contigisse.* Doch ist es also ergangen mit der That und im Werck. Quomodo ergo pro mera fabula librum Hiobi potuit habere? Sane fabula non continet ea, quæ in rei veritate & in ipso facto contigerunt, sed figmenta saltem continet. Equidem subjungit Lutherus: *librum Hiobi esse velut fabulæ argumentum*, at hoc ipso non innuit, librum Hiobi nihil aliud esse quam fabulam; sed hoc saltem, quod commode ob meliorem intelligentiam, cum fabula, seu comœdia quadam

G

compa-

comparari possit. Atqui comparat saltem aliquam rem cum fabula seu comoedia, ei non statim hæc mens affricari potest, quasi statuatur, illam ipsam rem, quam cum fabula comparavit, etiam fabulam esse. Sane video adhuc hodie, quosdam esse inter nostrates Theologos, qui Librum Hiobi cum fabula seu comoedia quadam comparant, dicuntque eum commode distingui posse instar Dramatos in Protasin, Epitasin & lætam Catastrophem, quos tamen statuere librum Hiobi saltem fabulam & comoediam esse, tantum abest, ut potius plura argumenta adducere soleant, quibus veritatem ipsius statuminent.

CAPUT VII.

DE

VERITATE HUIUS LIBRI CANONICA, ET AD QVEM CLASSEM LIBRORUM CANONICORUM VET. TESTAM. PERTINEAT.

§. I.

Capite præced. actum est de veritate libri Hiobi in genere. Hoc jam in specie de ejusdem veritate, nempe de veritate canonica aget. Quæritur igitur: An liber Hiobi sit canonicus? Resp. quod sic, siquidem ipsi singulæ notæ & proprietates alicujus libri canonici conveniunt, quemadmodum accuratius eas percurrenti & ponderanti, facile patebit.

§. II.

Sed objicitur: Liber Canonicus infallibilis est veritatis. At infallibilis veritatis liber Jobi non videtur esse: Job enim
in eo

in eo videtur valde defecisse, dum diei nativitatis suæ horrendis adeo verbis maledixit, ut merito animus obstupescat stentque comæ; quando ista leguntur. Item, dum adeo jactat propriam justitiam, & Deum injustitiæ accusat, dum mordicus defendit contra Amicos, se esse justum, & nulla peccata commisisse, adeoque injuste puniri a Deo, contra illud Salomonis *Proverb. 18, 17. justus prior est accusator sui.* Sic Amici quoque Hiobi nimium quantum defecisse & errasse videntur: ipse enim Deus cap. 42. vers. 7. dicit ad Eliphazum Themanitem: *Iratus est furor meus in te, & in duos amicos tuos, quoniam non estis loquuti coram me rectum.*

§. III.

Resp. Hiobum quod spectat, is utique in summis suis angustiis & tentationibus non semel defecit, & quædam ex imbecillitate humana & præ nimio cruciatu interdum effudit, quæ non sunt approbanda, adeoque ne quis eum in omnibus excusaret, ab ipso Deo reprehenditur cap. 39. Imo ipsummet se in fine reprehendit, agitque poenitentiam in favilla & cinere.

§. IV.

Cæterum Amicos Hiobi quod attinet, planissime credo, eos fuisse homines sanctos & pios, ac a Spiritu Sancto gubernatos. Nam sermones ipsorum non solum scientia rerum humanarum, sed & divinarum refulgent, siquidem instituuntur de Deo, ejusque Justitia, Sapientia, Providentia, Omnipotentia, de Creatione, de Angelis, de præmiis piorum & poenis impiorum &c. Hinc Scriptores nonnulli sacri & canonici sæpenumero ab amicis Hiobi sententias mutuati sunt & imitati. Moses, cui Jobi historia fuit notissima *Levit. 26. vers. 5.* promittens justis, *absque pavore habitabitis in terra vestra,* sine dubio respexit ad verba Zopharis, quibus cap. 11. v. 19. Jobo promisit: *Requiesces, & non erit, qui terreat.* Idem quando

Deut. 10. vers. 17. de Deo dicit, quod personam non accipiat, nec numeret, vix dubito, quin iis digitum intendat ad illud Elihu cap. 34. vers. 19. qui non accipit personas Principum, nec cognovit Tyrannum. Ita David ex Psal. 7. v. 15. illud, concepit dolorem, & peperit iniquitatem, ex Eliphazo cap. 15. v. 35. repetere videtur. Plura ejusmodi exempla vid. in Harm. Bibl. Waltheri pag. 474.

§. V.

Quod igitur pronuntiatum divinum contra amicos Hiobi concernit, id non est trahendum ad ipsas eorum doctrinas & sententias in se spectatas, sed accipiendum saltem de istarum falsa applicatione ad Personam Hiobi. Nimirum in hoc decipiebantur Amici Hiobi, quod, cum viderent Jobum immensa cruce affici, hanc ipsi in gravissimorum peccatorum vindictam accidisse crediderint, & collegerint, impossibile esse, ut justus tanta cruce excipiat, quodque propterea nec Hiob pro justo reputari possit, cum ita vehementer a Deo affligatur. Ob hanc falsam collectionem & applicationem amici Jobi a Deo reprehenduntur, non vero, quod doctrina & sententia eorum falsa fuerint. *Propositiones, inquit Fridlibius Theol. Exeg. fol. 569. vera sunt, subsumptio autem fallit.*

§. VI.

Restat alterum, quod rubrica hujus capitis promittit, paucis adhuc considerandum. Nimirum, cum liber Hiobi, ut modo ostensum, sit canonicus, quaeritur nunc porro, ad quam classem librorum canonicorum Vet. Test. pertineat? Varias partitiones librorum canonicorum V. T. adfert Sixtus Senensis in *sua Bibliotheca sancta lib. 1. fol. 4. 5. & seqq.* quas omnes hic recensere partim nimis longum, partim alienum foret. Notissima est partitio canonicorum V. T. librorum, quae judaeis solet adscribi, nempe in תורה, נביאים, כתובים, & γράφειαι (prout, retento Hebraismo, non minus eleganter, quam proprie hoc vocabulum ab Epiphanio in Pan.

Pan. p. 58. redditur) תורה continet Pentateuchum, quod Judæi appellant חמשה חומשים, proprie, quinque quintæ: nam quælibet Pentateuchi pars, seu tomus חומש vocatur: Ita exponit R. Sal. חומשין כפר תורה שאין ביאלגת חומש אחר *Chumascbin est liber legis, in quo non est nisi חומש, id est, una quinta legis.* נביאים seu libri Prophetarum a Judæis, notante celeberrimo Hotting. in *Tthesauro philolog. seu clavi script. p. 460. & 461.* interdum vocantur קבלה, Acceptio, item מקרא, lectio, per synecdochen nempe, quia prophetæ pars sunt lectionis sacrae, id est, Bibliorum. Sunt vero Prophetæ alii, נביאים ראשונים *Prophete priores*, alii נביאים אחרונים *Prophete posteriores*, iique rursus vel גדולים, *Majores*, vel קטנים, *minores*. Quorum enumerationem & ord. vid. in Codice Talmudico, Masecheth Bava Bathra cap. 1. & Eliæ Levit. *prefat. III. pag. 19.* כתובים sic dicta שהם כתובים ברוח הקדש, *quod scripta sint per Spiritum Sanctum*, existimant *Kimeb. Prefat. in Psal. Maim. more Nev. par. II. cap. 43. pag. 317. & 318. Elias in Tisb. R. כתב*, alique, quorum enumerationem & ordinem etiam vide apud Eliam *cit. loc. & in Talmud. loc. cit.*

§. VII.

Cum igitur, ut ex his apparet, secundum Judæos tres sint classes librorum Canonicoꝝ V. T. nempe Lex, Prophetæ, Scripta, seu ut alias vocantur, ἀγιογγραφα, quaeritur jam; ad quam classem liber Hiobi pertineat? At legem apte referri non potest, siquidem lege multo antiquior est, & ea, quæ legem respiciant, vix tangit. Num ad classem seu ordinem Prophetarum referri potest? Distinctio adhibenda. Nimirum accipitur vox Prophetæ bifariam. 1. *strictè* pro eo, qui functus est munere seu officio prophetico. 2. *late* pro eo, qui præditus fuit Spiritu prophetico, quomodo accipitur in illo Pauli ad Ephes. 2. vers. 20. ἐπεποδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν. Jam si posteriori modo vox Prophetæ accipiatur, recte Hiob Propheta, recteque ejus liber inter ordinem librorum Propheticoꝝ referri potest. At si priori modo

modo vox Prophetæ sumatur, fieri hoc nequit. An etiam referri potest ad classem, ut vocant, Hagiographorum? Resp. Si Hagiographa non accipiantur in sensu recutitorum, sed pro ejusmodi libris, qui ob sanctorum virorum pias res sententiasque, quas complectuntur, per Antonomasiam כְּתוּבִים, h. e. Scripturæ Sanctæ appellantur, optime ad ea referri potest. Sunt hodie, qui libros Vet. Test. canonicos discescunt in Legales, Historicos, Doctrinales & Propheticos, quæ distinctio si approbanda, quæri posset, ad quam classem seu membrum hujus distinctionis liber Hiob referendus sit? R. breviter: forsan ad classem librorum historicorum esset referendus, cum de admiranda & antiquissima agat historia.

CAPUT VIII.

DE

AUTORE HUIUS LIBRI.

§. I.

Autor alicujus libri Biblici Canonici est vel *principalis*, vel *instrumentalis* seu *ministerialis*. Autor principalis est Deus in essentia unus, in personis trinus, Pater, Filius & Spiritus Sanctus. Instrumentalis seu ministerialis sunt sancti Dei homines ὑπὸ πνεύματι & αἰγίᾳ Θεοῦ μένοντες, 2. Pet. I. v. 21. De Autore libri Hiobi principali inter viros orthodoxos nullum est dubium: is enim, sicut omnis libri canonici, ita & hujus est tota SS. Trinitas. Sed de auctore instrumentali seu ministeriali nimium quantum controvertitur. Nicetas *in sua Cat.* libri Hiobi aliquem ex Sapientibus Hebræis autorem & Scriptorem fuisse, autumat, cujus sententiam approbat Bolducius *præhud. 2. in Hiob. fol. 2.* At minus solide illam probat Isidorus *6. Etymolog. cap. 2.* refert, quod sint, qui statuant ab aliquo Prophetarum librum Hiobi fuisse conscriptum, quæ tamen sententia

sententia pauca admodum probabilia habet indicia. Sunt, qui Salomonem auctorem faciunt. Sed huic sententiæ, ut alia taceam, præprimis antiquitas historiæ Jobæ obstat. Sunt quoque, qui amicos Hiobi autores faciunt, cum congruens videatur, ut qui testes adfuerint, atque audiverint Jobum, iidem scriberent, quæ audissent, & vidissent, præprimis cum Hiob hoc desiderasset, ut auditor aliquis verba sua fideliter exciperet & literarum monumentis consignaret, quæ sententia non quidem adeo mala, minus tamen firma & svasibili nititur conjectura. Dux celebres sunt opiniones, quarum altera Moſen; altera vero ipsum Hiobum autorem fuisse asserit: sed quæ earum præferenda non adeo clarum, hinc multi utramque conciliant, dicentes, quod Job primitus rerum suarum historiam annotaverit lingua Arabica; Moſes vero in hebræam linguam eandem transtulerit, ac principium & finem adjecerit. Quæ conciliatio licet non prorsus rejicienda, tamen videtur adhuc habere quasdam difficultates. Nam si Hiob primitus suam historiam Arabica lingua scripsit, sine dubio illam ex inspiratione divina scripsit. Jam vero durum est asserere, quod scripti alicujus ex divina inspiratione consignati primitiva & originalis lingua ita perierit, ut nullus etiam antiquissimus historicus ullibi testetur, se illam aliquando vidisse. Sane quod Evangelium Matthæi originaliter lingua hebræa non fuerit conscriptum, plures exinde solent probare, quod nemo testetur, se ullum hebraici istius voluminis exemplum vidisse. Münsterus quidem edidit aliquod exemplum Matthæi hebraicum, sed hoc non est ipsius Matthæi, siquidem ejus Autor quisquis fuerit, ne quidem hebraice doctus fuit. Quemadmodum ergo propter hanc rationem doctissimi viri dubitant de Evangelio Matthæi, quod id primitus hebraice fuerit conscriptum, & postea vel ab Evangelista, vel ab Apostolo quodam in græcam linguam sit translatum: ita parili modo videtur, ob eandem rationem dubitari posse de historia Jobi, quod ea primitus a Jobo arabice

arabice fuerit scripta, postea vero a Mose in hebræam linguam translata.

§. II.

Cæterum Mosen quod spectat, mirum inter Autores dissidium est, quo loco is translationem seu versionem istam concinnaverit. Quidam volunt, Mosen Jobi historiam trans- tulisse in terra Madian apud socerum suum Jethronem: alii in Ægypto eum vertisse asserunt: rursus alii existimant, quod in longo itinere Israelitarum per desertum, Moses historiam Jobi verterit & populo Israelitico fuerit interpretatus. Quæ disceptatio sane indicio est, quod vix certi quid de ista Mosis translatione affirmari possit. Accedit, quod in scriptis Mosis nativa sermonis hebraici indoles reniteat, quæ orationem sic jucundam & claram reddit, ut Numenius Philos. Pythago- ricus Platonem eloquentiæ atticæ Magistrum ob suavitatis Mosaicæ imitationem *Μωσῆν ἀττικίζοντα* cognominarit: Jobus autem cum Syriaca & Arabica lingua magnam secundum plures autores habeat cognitionem, arduum dicendi genus sectetur, ut heroica locutionis gravitate cœteros scriptores *θεοπνεύστως* omnes superet. Ex quo colligi posse videtur; Mosen Hiobi historiam ex lingua arabica in Ebræam non transtu- lisse: Si enim hoc vir Dei fecisset, sine dubio is nativum di- cendi genus, geniumque hebrææ potius quam arabicæ linguæ fuisset secutus, præsertim cum hoc eo fine fecisset, ut Job ita translatus a suis Ebræis facile & legi & intelligi posset.

§. III.

Si manifestare liceat, quod intus sentiam, dico magno- pere mihi placere judicium D. Gregorii qui in cap. 10. Hiobi sic infit: *Quis hæc scripserit? valde supervacaneæ queritur, cum ta- men autor libri Spiritus Sanctus credatur. Ipse igitur hæc scripsit, qui hæc scribenda dictavit. Si magni cujusdam viri, susceptis Epistolis, legeremus verba, eaque quo calamo essent scripta quæreremus? ridiculum profecto*

perfecto esset, si non Epistolarum autorem scire, sensumque cognoscere, sed quali calamo earum verba impressa fuerint, indagare studeremus. Est acutum iudicium, in quo merito quivis acquiescere posset. Nihilominus tamen cum omnes fere commentatores adeo acriter de Autore secundario libri Hiobi disputent, exercitii gratia aliquam sententiam eligam, eamque non ut certam, siquidem cuilibet, qui velet ab ea dissentire licebit; sed saltem ut aliquo modo probabilem proponam. Nimirum Gregorius in *Præfat. cap. 1.* Suidas *vocab. Job.* Dominicus Brixienſis *Præfat. ad Gregor. moralia*, Johannes Arboreus in *Theosophia lib. 9. cap. 12.* Pineda in *præfat. cap. 3.* Schultetus *Conc. typ. 1. in Hiob.* & alii ipsum Jobum sui libri atque historiæ autorem & scriptorem asserunt. Et quidem Pineda probat hanc sententiam hisce rationibus 1. quia ipsius Jobi nomen liber præ se fert, uti plures alii libri, qui suorum autorum, quorum historiam continent, inscriptionem habent. 2. quia scatet arabicis locutionibus, quæ arguunt, librum esse exaratum a viro prope Arabiam atque Syriam degente. 3. quia videtur, jure debitum meritoque tributum viro optimo amplissimi loco præmii, quod etiam ipse postulasse visus est, ut suas ipse victorias certaminaque describeret. Et sine dubio Jobo summum fuit gaudium, ut cum morbis & ærumnis liber, patientiæ præcepta, suæque vitæ exempla libro mandaret, & ad mortalium omnium institutionem posteritati commendaret. 4. quia sic videtur exegisse suavis divini Spiritus dispositio, ut ad hanc Scripturam aptissimo calamo uteretur, inciso & exposito mille vulneribus; & eo ipso, qui, quæ scribenda esset, rem perpeſsus fuerit. Namque habent hoc mala omnia & calamitates, ut vix aut leviter intelligas, & æstimes frigide etiam aut langvide explices, si perpeſsus non fueris. *Doctrina viri per patientiam nascitur*, inquit Salomon *Proverb. 19. vers. 19.* Hæ sunt rationes Pinedæ, numero quidem apud ipsum sex, a nobis tamen compendii ergo ad quatuor

saltem redactæ, quæ quamvis id, quod intendunt, non
 ἀποδεδειγμένως, ἐνδείξας tamen probare videntur.

§. IV.

Sed Jesuita Jesuitæ hic est contrarius. Pineda statuit, Jobum sui libri esse autorem: contra Bellarminus Mosen autorem facit. Rationes Bellarmini *libro de Scriptoribus Ecclesiasticis pag. 4. & 5.* sunt hæ: Primum si Job esset Autor libri qui nunc extat, primus Scriptor sacer esset Job, non Moses. Deinde si Job esset Autor hujus libri, non esset hic liber in canonem scripturarum ab Hebraeis admissus: Job enim non fuit de filiis Israel, sed Idumæus vel Arabs: Idumæi & Arabes pro hostibus habebantur ab Hebraeis. Præterea liber Job Hebraice scriptus est, non syriace, vel Arabice, quamvis aliqua vocabula Arabica in eo legantur, præsertim quando introducuntur loquentes Amici Job: At Job non Hebraice scripsit, si quid scripsit, sed lingua sua. Rationibus hisce Bellarmini Bolducius comment. in Hiob. fol. 5. addit alias duas, quarum prima est: Si Job de se scripsisset, non loqueretur in tertia, sed in prima persona. 2. Si Job scripsit sui ipsiusmet historiam, vel hoc fuit tempore suæ calamitatis, vel post: Primum non fuit: nam imperfecta & incompleta tunc fuisset historia, si calamitates & arumnas tantum suas scripsisset, & non etiam posteriores, quæque subsequuta sunt, prosperitates. Secundum non videtur admittendum, nempe quod scripserit postquam restituta, atque duplicata sunt ei facultates; quia cum hunc librum primo impolitum & erroribus admixtum fuisse pateat ex antea dictis: ab ipso Jobo, qui fuit propheta, fuisse scriptum minime credendum est. Et hæc sunt rationes, quibus cum Bellarminus, tum Bolducius pugnant contra sententiam Pinedæ, ad quas vellem, ut ipse Pineda in Commentario suo alias satis operoso respondisset. Sed cum hoc non fecerit, quantum ad præsens, Jesuitæ partes in me suscipiam, quædam tantum exercitii gratia responsurus.

§. V.

Primam Bellarmini rationem quod attinet, arbitror, temere negandum non esse, quod Moses omnium primus scriptor

scriptor sacer sit, præprimis cum hæc opinio sit antiquissima, & plures magni Viri etiam inter nostrates eam foveant. Interim tamen ratio, quæ communiter pro illa solet adferri, ventilari potest. Nimirum sunt, qui dicunt, propterea Moſen primum esse scriptorem sacrum, quia ejus Pentateuchus prima statim fronte in sacris Bibliis conspicitur, non vero liber Job, quod tamen necessum foret, si is antiquissimus & primus scriptor sacer esset. At quis non videt hujus rationis infirmitatem? Sane, qui libros biblicos in certum ordinem digesserunt, non tam seriem temporum, quam libri cujusque argumentum respexisse videntur. Sic Prophetam Eſaiam inter Prophetas in prima collocarunt acie, non quod cæteris omnibus sit antiquior & vetustior, ex chronologicis enim constat, Jonam, Oſeam & Amos temporis ratione ipso fuisse priores, sed propter nobile argumentum, propter oraculorum Prophetarum majestatem, quæ exponit, & quia reliquis omnibus Prophetia ipsius, est prolixior. Parili ergo modo Viro Dei Moſi palmam detulerunt, non quod forsan ante ipsum sacer scriptor omnino nullus extitisset; sed quod historiam univſalem a mundi creatione ad suam usque ætatem primus omnium tentasset, & totum pentateuchum, exceptis saltem ultimis Deuteronomii versiculis, *& mortuus est Moſes &c.* usque ad finem, quos Josua supplevisse creditur, in divino impulsu in literas retulisset, ut merito canon, regula infallibilis & indubitata divini cultus, fidei, vitæ & morum, non in Ecclesia Judaica solum, sed & Christiana merito vocari possit. Et cum historia a Moſe incepta in libris Josuæ, Judicum, Samuelis, Regum &c. usque ad captivitatem babilonicam, & liberationem ex ea ac templi restorationem, continetur, eos Pentateucho immediate subſicere voluerunt. Post illos splendidissimis & potentissimis quondam Regibus, Jobo, Davidi & Salomoni locum assignarunt, quod istorum monumenta jam non amplius historiis enarrandis occupata essent, sed vel precum ardentissimarum formulas, vel dispu-

tationes varias, vel denique sententias graviores complecterentur. Tandem subnexerunt Prophetas, qui certis sub Regibus vixerunt, docuerunt, & vaticinati sunt. Et sic semper compilatores librorum biblicorum libri cujusque potius argumentum attenderunt, quam seriem temporum.

§. VI.

Ad secundam rationem Bellarmini resp. quod liber Hiob in canonem scripturarum ab Hebraeis sit admissus, forsan propterea factum, quod a Mose historia in ea contenta admodum fuerit commendata & deprædicata, ipseque varias conciones consolatorias in maximis Israelitarum calamitatibus ex illa desumserit. Unde fieri tandem potuit, ut posteriores Judæi, in has venerint cogitationes, quod ipse Moses istam historiam conscripserit, adeoque eam ob ipsius auctoritatem & canonem receperint, licet revera non a Mose, sed ab ipso Hiobo in literas fuerit relata. Quid? quod peculiari providentia divina potuerit fieri, quod liber ab homine Idumæo conscriptus in canonem librorum sacrorum sit receptus, quemadmodum eadem providentia factum, quod Ruth moabitica uxor Genealogiæ Christi fuerit inserta, ne Judæi gloriari possent, quasi Sacra Biblia pro ipsis solis scripta, ipsique soli ad Ecclesiam sint vocati.

§. VII.

Tertia ratio Bellarmini videtur vitio inconsequentiae laborare: non enim sequitur, liber Job Hebraice scriptus est, non Syriace, vel Arabice. Ergo non est scriptus ab ipso Jobo. Consequentiam quidem videtur Bellarminus exinde probare, quod lingua hebraica Jobi non fuerit lingua vernacula, sed Syriaca, vel Arabica: sed 1. Job fuit ex familia Abrahamitica, cujus vernacula lingua fuit hebraica. Ergo quodammodo ipsius Hiobi adhuc fuit vernacula, cum nondum adeo longe ab Abrahamo distet: nam Abraham gene-

ravit

ravit Isaacum, Isaac Jacobum & Esau: Esau Reguelem: Reguel Seram: Sera Jobabum, uti ex superioribus constat. 2. posito, quod Lingua hebræa non amplius potuerit vernacula Hiobi vocari, sed quod ejus lingua vernacula fuerit Syriaca, vel Arabica, nondum tamen exinde firmiter statim colligi poterit, quod necessario sua lingua scripserit, si quid scripserit. Nam v. c. nobis vernacula est lingua germanica. At non sequitur: Germanica lingua nobis est vernacula. Ergo quicquid scribimus, germanice scribimus. Nam cum aliarum linguarum notitia in nobis etiam detur, in iis etiam scribere possumus. Similiter ergo, cum Hiob fuerit doctus vir, & sine dubio hebræam linguam addidicerit, si eam cum lacte quasi materno non imbiberit, fieri potuit, ut suam historiam potius lingua, quam addidicerat, quam vernacula consignaverit, idque forsan etiam peculiari providentia DEI, utpote qui propterea potissimum historiam istam in literas hebræas voluit referri, ut ab Hebræis maximæ cruci sub Pharaone in Ægypto obnoxii posset legi & solatio ipsis esse.

§. VIII.

Rationes Bolducii levissimæ sunt. Ad 1. resp. Etiam Moses & alii Scriptores sacri non in prima, sed in tertia persona loquuntur, & tamen suorum librorum sunt Autores. At 2. resp. Hiobum suam historiam conscripsisse post tempus suæ calamitatis. Quod dicit Bolducius, ejus librum primo impolitum, & erroribus admixtum fuisse adcoque ab ipso Jobo, qui fuit Propheta, fuisse scriptum minime credendum esse: Ad hoc resp. nondum satis Bolducium probasse librum Jobi primo impolitum, & erroribus admixtum fuisse. Provocat Bold. ad antea dicta, ubi narrat apud LXX. & Paraphrasten Chaldæum, plura inveniri, quæ non habentur in Hebræo codice, & quæ ab Ecclesia non approbantur, quale est, uxorem Jobi hostiatim mendicasse, & amicos Jobi

cognovisse ejus afflictionem ex eo, quod cum manducarent, vidissent panem in carnem, & vinum in sanguinem conversum, & hujusmodi alia. Sed unde Bold. probare poterit, ea in omnium primo exemplari extitisse? Glossator & fabulator quidam ista uni vel alteri exemplari inseruit, in omnium vero primo exemplari ea non fuerunt.

CAPUT IX.

DE

STYLO HUIUS LIBRI.

§. I.

Stylo non pure hebræo, sed mixto ex sermone Chaldæo, Syro, Arabicoque librum Hiobi conscriptum esse, nonnullorum est sententia. Divus Hieronymus *Prefat. 1. in Job.* expresse dicit, Hebraismo intermixtos esse sermones Arabicos & Syriacos. Verba ejus sunt: *Hæc autem translatio nullum de veteribus sequitur interpretem, sed ex ipso Hebræo, Arabicoque sermone, & interdum Syro, nunc verba, nunc sensus, nunc utrumque resonabit.* Sententia hæc S. Hieronymi sequentibus exemplis videtur illustrari posse. Syriasmum vel Chaldaismum redolere videntur sequentia. Cap. 30. v. 6. habetur vox **כִּפְּתָא** *Petra*, quæ Syra est: apud Syros enim **כִּפְּתָא**, **כִּפְּתָא**, & **כִּפְּתָא** *Petram, lapidem, saxum*, item nomen proprium, *Petrus* significat. cap. 30. vers. 3. dicitur: *In penuria & in* **כִּפְּתָא** *esurie solitarius*, **הַרְקִים** *qui fugiebant in solitudinem* &c. Sed Syris **כִּפְּתָא** ut & Chald. **כִּפְּתָא** est *esurire* & **כִּפְּתָא** Chald. **כִּפְּתָא** *fugere*. Cap. 32. vers. 10. occurrit vox **אֶחָדָא** *indicabo a* **אֶחָדָא**. Cap. 3. v. 4. vox **נְהָרָא**, *lux*, a **נְהָרָא** & Chald. **נְהָרָא** *illuxit*: Versu 6. vox **יֶחָרָא** a **יֶחָרָא** vel **יֶחָרָא** Chald. **יֶחָרָא** *gaudere, latari*. Cap. 15.

Cap. 15. vers. 3. habetur vox שָׁחַד *testis meus*, ex מִשְׁחָד
& Chald. סָחַד *testari, testificari*. Hinc Ruth. 1. vers. 21.
מִן קִדְמִי יְיָ אֶכְתָּרֶנּוּ לִי חֹבֹתַי *A Domino, vel Dominus testificatus*
est contra me peccatum meum. Cap. 12. vers. 11. occurrit Chald.
plur. מִלִּין & cap. 28. vers. 8. verbum chald. עָרָא *transire, præ-*
terire, quod & apud Syros in usu, nam Luc. 9. vers. 39. juxta
Tremell. legitur: רוּחַ סָרַח עָלָיו, *Spiritus transit*
super eum.

§. II.

De Arabica lingua res adhuc videtur clarior, cap. 35, 16.
est verbum יַכְבִּיר & cap. seq. v. 31. מַכְבִּיר *multiplicans*, quod
in solo Hiobo legitur & apud Arabes nihil usitatus, quam
verbum كَبِير, *magnus, potens fuit*. Hinc formula præconum
Muhammedicorum, ad preces e pinnis plebem vocantium
الله أكبر *Deus summus!* Cap. 41. vers. 9. עֲשִׂיחָה, quod
vulgo *sternutationem* vertunt, idque haud incommode ex usu
linguæ Arabicæ, utpote in qua, عَطَسَ seu عَطَسَ *sternu-*
tamentum, & عَطَسَ *sternutare* significat. Cap. 33. vers. 20.
inquit Elihu: וְהִתֵּיחַתּוּ לֶחֶם *fastidivit vita ejus panem*,
in qua locutione duo Arabica sapere videntur, 1. verbum
הִתֵּיחַתּוּ nullo alio quam hoc loco legitur, quod indicio est, istud
verbum esse Arabicum لَحْم quod apud Arabes usitate signifi-
cat *fastidivit*. 2. לֶחֶם hebraice est panis, & generalius, quicunque
cibus, ut R. Salomo inquit: כָּל דָּבָר מֵאֵכֶל קָרוּ לֶחֶם *quicquid*
comedi potest, vocatur lechem, id quod apud Arabes etiam tritis-
simum est, siquidem his vox لَحْم non solum panem, sed
quemvis cibum & præprimis carnem denotat. Cap. 16. v. 15.
inquit Hiob: *Saccum consui semper גִּלְדִּי cutem meam*, ubi vox
גִּלְדִּי videtur esse vox Arabica جِلْد, quæ *cutem seu corium*
notat a R. جِلْد, in cute læsit. Quare & R. D. Kimchi ait:
בְּעֶרְבִי

Arabice cutis dicitur (cum articulo) בערבי נקרא העור חלגלה. Job. 6. vers. 6. occurrit vox תפל a تفل, expertem esse fragrantiae: cap. 8. v. 16. tener a رطب pabulum virens: cap. 30. vers. 17. ערקם arteriae, quae idem cum عرق vena vel arteria a R. عرق, rosit: cap. 2. v. 8. להחנדר, a حنדר, quod est intransitive, cutem pustulis distinctam habere, transitive, a pelle aliquid auferre, item corticem detrahere: cap. 6. vers. 10. ואסלרה & consolidescam, a سلا durus, fortis, solitus fuit, unde سلا durus lapis, cap. 28. vers. 18. גבש ex Arab. جبس gypsum. cap. 30. vers. 2. קלח senium a كلع, austero & retrico vultu fuit, rinxit, leviter strinxit dentes. Cap. 29. vers. 4. hæc habes verba בימי חרפי quæ ex indole Arabicæ linguæ videntur reddenda, in autumnno dierum mearum, h. e. etate virili, خريف enim Arabibus est autumnus, pluvia autumnalis, folium arboris deciduum, h. e. autumnale, a R. خرف decerpit collegit de arboribus fructus. Cap. 5. vers. 6. dicitur שמה צמים absorbit vel absorbebit sitibundi, ubi videtur, quod more Arabum plurativo humano verbum singulare sit præfixum: Solent enim Arabes interdum eleganter verbum singulare præponere plurali humano, ut قال الحكماء dixerunt homines قال الناس dicunt sapientes. Cap. 41. vers. 24. dicitur אין-על-עפר משלו, non est sub pulvere similitudo ejus, quæ locutio juxta celeberrimum Philologum Joh. Henricum Hottingerum in clavi script. pag. 502. purus putus Arabismus est, arabice ita exprimendus ليس في التراب مثله

§. III.

Cæterum licet hætenus adducta exempla admodum probabiliter ostendant, quod stylus, qui datur in libro Hiobi, non sit pure hebræus, sed quodammodo mixtus, tamen novi magnos viros, qui id negent, & adferant negationis rationes non

non contemnendas. Sed quicquid sit, seu sit stylus purus hebraeus seu mixtus, vel potius interdum redolens saltem indolem aliarum linguarum orientalium; stylus tamen est admodum concisus & pressus, nec talis qualis habetur in libris Moſis. Stylus est plane heroicus & gravis: stylus est sententiis difficillimis, ut loquitur Excelentiss. Hotting. cit. loc. variegatus, epiphonematis patheticus, argumentis densus, allusionibus festivus, materiæ ubertate affluens, & nonnunquam variis Rhetorum Schematis luxurians. Quare Hieronymus Præf. i. in Job. obliquus, inquit, apud Hebræos totus liber fertur & lubricus, & quod Græci Rhetores vocant ἰσχυρατισμὸν. Metrico quoque stylo librum hunc magna ex parte constare idem dict. loc. commemorat: A principio, ait, voluminis usque ad verba Job prosa oratio est. Porro a verbis Job, in quibus ait: pereat dies, in qua natus sum, & nox, in qua dictum est, conceptus est homo: usque ad eum locum, ubi ante finem voluminis scriptum est. Idcirco ipse me reprebendo; & ago pœnitentiam in favilla & cinere: hexametri versus sunt, dactylo spondeoque currentes: & propter linguæ idioma, cerebro recipientes & alios pedes, non earundem syllabarum, sed eorundem temporum. Interdum quoque rhytmus ipse dulcis & tinnulus fertur numeris pedum solutis: quod metrici magis quam simplex lector intelligunt. Quod si cui videtur incredulum, metra scilicet esse apud Hebræos & in morem nostri Flacci, Græcique Pindari, & Alcai, & Sapphus, vel Psalterium, vel Lamentationes Jeremie, vel omnia ferme scripturarum cantica comprehendere, legat Pſilonem, Josephum, Origenem, Cæsariensem Eusebium: & eorum testimonio me verum dicere comprobabit. Johann Mercerus Præfat. in lib. Job. dicit: se metra illa, de quibus Hieronym. loquitur, nondum potuisse advertere: certum tamen esse quod sint metra, licet nobis, ut Hebræis hodie, ratio eorum ignota sit. Et paulo post subjungit: Sane accentuum hujus libri alia est ratio, quam unius & viginti (sicut & Psalterii & Proverbiorum scilicet qui symbolo ΝΟΝ continentur) præterquam duobus primis capitibus, & a sexto versiculo postremi capitis ad calcem usque, quæ prosa oratione scripta sunt. Hæc Mercerus.

CAPUT X.

DE

SCOPO, SUMMA ET DISTINCTIONE HUIUS LIBRI.

§. I.

Scopus & finis huius libri est, ut summam DEI providentiam & plus quam paternam erga suos curam in mediis calamitatibus agnoscamus, bono & constanti animo in adversis simus, tolerantiam exerceamus, & planissime confidamus, lætum affore exitum, & si ad mortem usque cum malis conflictandum nobis fuerit, ob oculos ponamus ex cap. 19. Hiobi futuram æternam beatitudinem, *ad quam, ut Paulus ait Rom. 8. v. 18. non sunt digna, quæ hic ferimus.*

§. II.

Summa est, contineri hoc libro disputationem Jobi cum Amicis, de hac quæstione: *An pii quoque a Deo affligantur? & si hoc, an id fiat iudicio iusto? Maxima disputationis pars, ait B. Waltherus in offic. Bibl. p. 978. hoc Syllogismo practico continetur: Deus iustus iudex pios ornat præmiis, injustos autem & sceleratos cruce premit & ærumnis. Atqui Job & ipsius liberi horrenda calamitatum mole a Deo obruuntur. Ergo Job suis peccatis pœnam meruit, ac proinde tenetur pœnitentiam agere & peccata sua agnoscere atque deplorare.* At respondet Hiob ad maiorem eam negando, quod videlicet Deus injustos & sceleratos cruce & ærumnis tantum premit, contra asserens, quod & pios atque justos, qui enormia peccata non commiserunt, sæpius magna cruce excipiat, idque ea fine, ut fides eorum, patientia aliæque virtutes probentur. *Pro summo gaudio, inquit Jacob, in sua Epist. cap. 1. ducite, fratres mei, quoties in tentationes incideritis varias,*

rias, illud scientes, quod exploratio fidei vestre parit patientiam: ceterum patientia opus perfectum habeat, ut sitis perfecti & integri, nullaue in parte diminuti. Tandem additur Dei arbitrium, & restitutio Hiobi in melius.

§. III.

Distinctionem quod concernit, a variis varie distinguitur. B. D. Gerhard. *Exeges. locor. fol. 58.* dicit, quod liber Hiobi distingui possit instar Dramatos in protasin, Epitasin & lätam catastrophem, ut interim veritati historicæ nihil derogetur. Dn. Friedlib. in *Theol. Exegetica fol. 535.* distinguit seu partitur cum in tres Articulos, quorum primus est de historia afflictionis Jobi a cap. 1. ad cap. 4. Secundus, complectitur disputationem Jobi cum Amicis ad cap. 38. Tertius, colloquium Jobi cum Deo. B. D. Waltherus in *offic.* distinguit illum in duas partes principaliore, Dialogum & Epilogum. Dn. D. Olcarius *Conc. in Hiob. pag. 6.* 1. in statum Jobi benedictum & fortunatum. 2. in statum afflictum & tribulatum. 3. statum resectum & instauratum. Hottingerus in *Tbesauro Philol. p. 104.* facit quatuor partes principales, quorum prima describit Jobi fortunam, tum secundam, tum adversam, & in utraque stupendam ejus pietatem & patientiam. cap. 1. & 2. Secunda commemorat ipsius & amicorum sermones, de rebus præsentibus ultro citroque habitis, a cap. 2. ad 38. Tertia continet sermonem Dei, ad ipsum Jobum habitum, qui interponens judicium suum totam controversiam inter Jobum & ejus Amicos agitatam, dirimit, cap. 38. 39. 40. 41. Quarta est lätata Catastrophe calamitatis Jobi, ipsiusque in integrum restitutio, cap. 42. in Bibliis Reginae manuscriptis, ubi sub initium & calcem afferuntur, quæ in singulos Scripturæ libros notatu sunt dignissima, invenitur magis particularis libri Hiobi distinctio in viginti octo sectiones, quam ibi vide.

CAPUT XI.
DE
INTERPRETATIONE HUIUS
LIBRI.

§. I.

Omnium sacrorum librorum difficillimum esse librum Hiobi unanimiter Interpretes testantur. D. Hieronymus præfat. 1. in Hiob. dicit, se ob unius Hiobi lectionem difficillimam præceptorem Lyddæum, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non parvis redemisse nummis. Lutherus *Tom. 5. Jenens. german. fol. 141.* asserit, se in interpretatione libri Hiobi Germanica anxie adeo laborasse, ut quamvis Dn. Philippi atque Aurogalli opéra fuerit iuvatus, sæpius tamen intra quadriduum vix tres lineolas absolvere potuerit, & propterea jure etiam invehitur in Sciolos nonnullos, qui interpretationem, in qua adeo sudaverit, suggillant atque taxent. Verba ejus citat. loc. sunt hæc: In Hiob arbeiten wir also, M. Philips, Aurogallus und ich, daß wir in vier Tagen zuweilen kaum drei Zeilen fundten fertigen. Lieber nun es verdeutschet und bereit ist, kanis ein ieder lesen und meistern. Leufft einer icht mit den Augen durch drei oder vier Blätter und stößet nicht einmahl an, wird aber nicht gewahr, welche Wacken und Klöße da gelegen sind / da er icht überhin gehet, wie über ein gehöfelt Bret, da wir haben müssen schweigen und uns ängsten, ehe denn wir solche Wacken und Klöße aus dem Wege reumeten, auf daß man fundte so fein daher gehen ic.

§. II.

Quare cum adeo difficilis liber sit, liber Hiobi, paucos quosdam Canones adferam, qui in ejus interpretatione potissimum observari debent.

§. III.

§. III.

Canon I. *Ardenter est orandum. Domine, revela oculos meos, ut intelligam mirabilia legis tue, ita ingemiscit & suspirat David Psal. 119. v. 18. Hoc imitandum nobis est, si velimus librum Hiobi cum fructu interpretari. Semper, quando ejus interpretationem aggredimur, ingemiscendum: Domine, revela oculos nostros, ut intelligamus mirabilia libri Hiobi. Nicetas, cum aliquando vix se ex loci alicujus Jobæi salebra & difficultate expedire posset, ejusmodi precationem instituebat: Tu, O Beate Job, qui isthæc philosophatus es, nos complectere, & nobis dux esto, neque antea deseras, quam in complanatam viam deduxeris, qua iter rectum facere possimus, & a vero minime aberremus. Nam ut nunc est, ipsi prope deprehensi in trivio, quam intelligendi viam ingredi debeamus ignoramus. Quam precationem ut sapientem commendat Pineda præfat. in libr. Hiob. fol. 18. Sed invocet Pineda cum Niceta Hiobum, nos cum Davide Dominum, ipsum Jebovam, invocabimus.*

§. IV.

Canon II. *Constantia & Patientia opus est. Quamvis Hiobum ob libri ipsius intelligentiam non invocare debeamus: tamen virtutes ejus, cum primis vero constantiam & patientiam debemus sectari, ut sicut ille in cruce, ita nos in legendo simus constantes & patientes. Non legendum est hodie caput, & post hebdomadam iterum caput, sed continua serie totus liber attente est perlegendus, & si difficiliora occurrant, quæ prima fronte intelligi nequeant, non repentina nauseola, sed summa adsit cupiditas iterum atque iterum ea legendi atque ruminandi, qua ratione fiet, ut eorum intelligentia menti nostræ pedetentim sese insinuet, præsertim si etiam adhibuerimus commentatores nonnullos, inter quos celebriores sunt Pineda, Mercerus, Coccejus, Bolducius, Drusius, quorum licet duo nempe Pineda & Bolducius ad-*

modum prolixi sint, tamen maximam eorum partem, & quidem cum iudicio, perlegere, non pigrabimur. Notanter dico, *cum iudicio*, quia sæpe errores Pontificios immiscent, qui propterea caute observari & evitari debent.

§. V.

Canon III. *Cognitio linguarum utramque facit paginam.* Scriptus est originaliter liber Hiobi sermone hebræo, eoque, qui Syriasmos & Arabismos interdum redolet. Quare qui solide eum interpretari velit, omnino orientalium linguarum cognitione debet esse instructus. Aliter, ut in arena ruinosa suæ interpretationis ponet fundamina, solis aliarum versionum fultus peristyllis; ita levi turbinis adversi flatu impulsus, manus dare, & pedibus in quamvis, etiam erroneam interpretationem, quæ fontium sibi minus perspectorum præ se ferat auctoritatem, concedere cogetur, secutus cæcorum more, non quo solida ἐπέλευσις καὶ ἐξμύνησις, sed errantium ducunt greges.

§. VI.

Canon IV. *Sensui literali eique simplici diligenter est inbendum, nec temere ad mysticum descendendum.* Sensus Scripturæ ab Autoribus duplex solet statui, alter literalis, alter mysticus seu Spiritualis. Literalis est, qui proxime & immediate per verba significatur, sive verba illa sint propria, sive figurata. E. C. quando Herodes a Christo vocatur vulpes, verba sunt figurata, cum sensus sit: Herodes est callidus & astutus instar vulpis. Hinc sensum literalem quidam subdividunt in simplicem & figuratum, sensumque literalem simplicem vocant, qui significatur per verba propria; figuratum vero, qui per verba impropria seu figurata. Sensus mysticus seu spiritualis est, qui non significatur proxime per ipsa verba, sed per rem significatam ipsis verbis: qui tamen sensus proprie loquendo non est sensus verborum Scripturæ, cum proprie loquendo sensus verborum Scripturæ sit sententia verbis Scripturæ

Scripturæ significata, sensus vero mysticus non sit sententia verbis Scripturæ significata, id quod ante octo annos aliquot exemplis per discursum optime demonstrabat *Vir Plur. Reverendus, Amplissimus atque Excellentissimus Dn. Sebastianus Nieman, SS. Theol. Doctor, ejusdemque Professor in incluta hac Salana Celebratiss. Præceptor, Promotor & Patronus meus maximus, in Collegio, quod super LL. Theol. habuit.* Ex quibus jam Canonem nostrum satis patere arbitror: hoc enim vult, quod is, qui bene Hiobum velit interpretari, ante omnia debeat inhaerere illi sensui, qui proxime & immediate per verba & quidem proprie accepta significatur; non vero illi, qui non significatur proxime per verba, sed per rem verbis significatam. Contra quem Canonem, plures interpretes peccasse, non uno in loco deprehendi. Sic quando Cap. V. vers. 7. dicitur, *quod homo ad arumnam nascatur, & filii pruna sublimis volent* plures verba, quæ proprie accipi deberent, accipiunt improprie. Parili ratione, quæ Cap. XXXI. vers. 26. & 27. de luce & luna, item quæ Cap. XL. & XLI. de Behemoth & Leviathan dicuntur, a plurimis, contra præceptum nostræ Regulæ aut figurate, aut mystice sumuntur.

§. VII.

Canon V. *Antecedentia & consequentia una cum singulis circumstantiis in unoquoque loco probe sunt ponderanda.* Hilarius lib. 9. de Trinit. ait: *Dictorum intelligentia, aut ex prepositis, aut sequentibus expectetur.* Quod si ullibi, in libro Hiobi præprimis hoc est observandum. Nam liber iste celebrem inter doctos & graves viros de divina Providentia continet disputationem, eamque ita bene digestam, ut unusquisque non confuse, sed per vices suo ordine, vel loquatur, vel respondeat: ideo antecedentia & consequentia non in uno solum capite, sed sæpius integris aliquot capitibus sunt consideranda, si solidum & genuinum habere velimus sensum. Quod sæpius in aliquot capitibus antecedentia & consequentia sint confi-

consideranda & conferenda, poscenti in conflictu manifesta-
bo: quod vero in singulo capite ea inprimis sint attendenda,
unico saltem exemplo brevitatis studio, declarabo.

§. VIII.

Cap. XXXVII. v. 7 habentur hæc verba: בִּיד-כָּל-אָדָם יְחַתֵּם לְרַעַת כָּל-אִנְשֵׁי מַעֲשֵׂהוּ: quæ vulgatus vertit: *qui in manu omnium hominum signat, ut noverint singuli opera sua.* Quæ verba nonnulli existimant loqui de Arte Chiromantica, de qua Philippus Melanchthon in libro de Anima ita disserit: *Impressit natura miras significationes temperamenti in ipsas lineas manuum, quarum observatio peperit χειρομαντία, in qua etsi ut in reliquis divinationibus multa & inepta & ridicula traduntur, tamen Aristoteles non prorsus commentitiam hanc esse observationem existimavit. Nam in problematibus querit de linea vite, quam sic vocat, quare longevi sint, qui habent integram lineam mediae manus.* Ego Arti huic suum pretium & dignitatem libenter relinquo: interim tamen hoc dico, locum adductum Hiobi de ea minime agere, quod antecedentia & consequentia perpendenti, manifestissimum erit. Præcedit in textu, quod Deus tempestates & tonitrua administret, & cum versiculo 6. ad nivem & pluviam esset deventum, porro vers. 7. pluvia describitur, quod manum omnis hominis obsignet, ut cognoscat omnes homines operis sui, h. e. omnes suos operarios. Ubi notandum, quod verbum obsignare apud Hebræos sæpius significet cohibere, inhibere, claudere. Mens igitur Elihu est: quando Deus nivem & densum imbrem immittit, seu quando hyems imminet, tunc Deus manum omnium hominum operariorum quasi obsignat, i. e. claudit, inhibet atque impedit, ut in agro amplius laborare nequeant, sed domum abire ibique Domino cognoscenti, h. e. inquirenti, quid araverint vel non araverint, rationem dare, teneantur. Hic sensus est simplex & ex filo contextus, quam etiam suadent verba sequentia: statim subjungit Elihu: *Et ingreditur* (orto videlicet

videlicet imbre & nive) *bestia in ipsum latibulum, & in habitaculis suis habitabit.* Quare nullo modo adductus locus de Chiromantia loqui potest: ridiculus enim valde Elihu fuisset, si suum discursum de summis tempestatibus, de imbre, de nive, de feris, ob illas tempestates in stabula se recipientibus arte Chiromantica interrupisset, adeoque impertinenter docuisset, quomodo Deus in manu hominum & notas ac signa impresserit, unde eorum opera & futuri eventus cognoscantur.

§. IX.

Canon VI. *Animus a præconceptis opinionibus sit liber.*

Hieronymus vocat librum Hiobi obliquum & lubricum. Hinc si quis præconceptas falsas opiniones habeat, facile fieri potest, ut unum vel alterum locum perversè interpretetur. Exemplo esse possunt Pontificii & Photiniani: hi cum varias præconceptas falsas foveant opiniones, varia eaque interdum non adeo difficilia loca in Hiobo in alienum & perversum detorquent sensum. Sic cap. IX. vers. 20. & 21. dicit Hiob: *Si justificare me voluero, os meum condemnabit me: si innocentem me ostendero, pravam me comprobabit, & etiamsi simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea,* quæ verba Bellarm. l. 3. de justif. cap. 5. arg. 1. explicat de gratiæ divinæ incertitudine, de qua tamen nihil plane in iis continetur. Similiter quando cap. 19. vers. 21. dicit: *miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Dei tetegit me,* idem Bellarminus ea lib. 1. de sanctorum beatitudine cap. 19. argum. 1. de invocatione sanctorum exponit, de qua tamen Jobus ne per somnium quidem cogitavit. Ita, quando cap. IV. vers. 15. dicit Eliphaz, *cum Spiritus me præfente transiret,* interpretantur Photiniani verba ista de corruptibilitate animæ rationalis, cum tamen Eliphaz per spiritum non intelligat animam rationalem, sed visum aliquod, quod ipsi apparuerat. Parili ratione quam perversè ob præconceptas falsas opiniones Photiniani

gium dictum, quod habetur cap. XIX. vers. 25. sequentibus interpretentur, notissimum est.

§. X.

Canon VII. *Historie antiquae sint cognita.* Potissima libri Hiobi difficultates provenit ex veneranda ejus antiquitate: cum enim omnes alios libros antiquitate superet, nec priorem habeat per quem explicetur, difficilis inde redditur valde. Quare si bene illum velimus intelligere & interpretari, ante omnia antiquissimas historias nobis familiares efficiamus. Hoc facto multorum sane locorum intelligentia eleganter menti nostrae sese insinuabit. Sic scimus ex historiis, quod in regionibus orientalibus pro manifesto signo irae Numinis divini habitum fuerit, omni prorsus sobole privari. Quod propterea amici Hiobo saepe objecerunt, ex eoque dicta sua probarunt. Id cum plures interpretes non satis attenderint, multa loca non adeo apte sunt interpretati. Scimus quoque ex historiis, quod Reges, Principes atque Magnates summi aestimaverint, honorifice sepeliri, h. e. aromatibus lutata cadavera & pretiosis induta pompaticè ad mausolea deduci; in iisque ordine reponi. Contra vero nimium abhorrerint, more plebejo inhumani, hoc est, in effossa terra nulla praevia lutatione recondi, ex cujus diversae Magnatum & plebejorum Sepulturae cognitione plurimum perdifficilium locorum solida pendet interpretatio. Sic cap. XXI. vers. 22. sequentibus dicitur: *Nunquid Deum docebit quisquam scientiam, qui excelsos judicat? iste moritur robustus & sanus, dives & felix: alius vero moritur in amaritudine animae suae, absque ullis opibus: Et tamen simul in pulvere dormient, & vermes operient eos,* quae verba quamplurimi non aliter interpretantur, quam de morte, quasi videlicet nihil aliud contineant, quam mortis periphrasin, idemque importent, ac si diceretur, simul & pariter vel ex aequo divites ac pauperes morientur. At videtur, quod
verba

verba ista digitum quoque intendant, ad diversum magnatum & plebejorum apud veteres usitatum sepeliendi morem, atque velint, quod, cum ratio exigere videretur, ut dives pompaticè, pauper vero sine ulla pompa sepeliretur, tamen Deo sic disponente, factum fuerit, ut uterque similem sepulturam sortiretur. Similiter quando cap. X. vers. 21. & 22. dicitur: *Antequam vadam & non refertur ad terram tenebrarum & umbra mortis. Terram obscuritatis sicut caligo umbræ mortis ubi umbra mortis, & non ordinum, quæ splendet caligo*, respicit iis verbis Hiob ad diversas sepulchrorum species, cumque in tanta calamitate constitutus non speret more Regum & magnatum sepeliri, describit subterraneum plebejorum sepulchrum, dicitque, quod illud sit *terra tenebrarum, & umbra mortis*, hoc est, terra obscurissima, & tenebris ac densissima caligine obsita. *Terra obscuritatis, sicut caligo*, h. e. ubi est obscuritas caligini similis: *umbræ mortis*, h. e. densissimæ umbræ. *Et non ordinum*, h. e. confusionum, ubi nonnisi confusio: *Quæ splendet quasi caligo*, h. e. cujus splendor nihil aliud, quam mera caligo, ad differentiam Magnatum sepulchrorum seu mausoleorum, in quibus confusio non erat, neque caligo: erant enim in montibus & locis excelsis, lapideoque opere lateritiove camerata, in quibus commemorari & obambulare etiam vivi poterant.

§. XI.

Porro novimus ex historiis, quod apud veteres fuerit, peculiaris consuetudo habendi & pretio conducendi quosdam cantatores & cantatrices, quæ in morte alicujus, vel infelici aliquo eventu plangerent, ulularent & lamentarentur, ac inter lamentandum diei talis eventus, aut quicquid esset illius causa, maledicerent; mortuo vero contra benedicerent, ejusque laudes decantarent, & quidem non voce

solum, sed etiam adhibitis musicis instrumentis, & præsertim tibiis. Hinc Ovid. 4. Fastorum:

Cantabat mæstis tibia funeribus.

Et Matth. 9. & Luc. 8. ejusmodi lamentatores vocantur Tibicines, quos modo cit. Ovid. 6. Fastorum vocat funeris Artifices:

*Adde (inquiens) quod Ædilis pompa qui funeris irent,
Artifices solos jusserat esse decem.*

Cumque mulieres in plangendo & lamentando admodum excellant, præcipua horum lamentatorum pars ex mulieribus constabat, quæ in S. Codice lamentatrices & threnistrix vocantur Jerem. 9. vers. 7. de quibus D. Hieronymus in cap. 9. Jerem. ita edisserit: *Solent in luctu voce flebili & lacertos manibus verberantes ad lacrymas populum provocare. Hic enim mos permanet in Judea, ut mulieres sparsis criminibus, nudatisque pectoribus voce modulata omnes ad fletum concitent.* Quæ lucem adferre possunt cap. 3. Hiob. vers. 8.

§. XII.

Ulterius cognitum est ex historiis, quod Gentes ex lumine naturæ Deum quidem cognoverint, verum cultum religiosum non ipsi, sed ipsius opificio detulerint, adeoque iis contigerit, quod cæco apud Johannem cap. IX. qui cum videret filium Dei, a quo visum acceperat, rogavit nihilominus, quis esset filius DEI. Similiter, gentiles eum, qui videri nequit, in opere elucentem viderunt, & clamoso silentio audierunt dicentem, se esse rectorem & opificem universi: sed ad conspectum lumina clauferunt, ad vocem aures obturarunt, ac quasi alto pressi sopore, talem sunt imaginati, qualia forent, quæ oculis se quotidie subjicerent, (ut pluribus legi potest in aureis libellis Gerhardi Joh. Vossii de Idololatria Gentil. conscriptis.) Et hinc cultum
divinum

divinum transtulerunt ad opificium ejus, præprimis vero ad solem & lunam, quæ sidera Deos esse existimarunt: expresse enim Diodorus Siculus, Vir summa diligentia antiquitates gentium perscrutatus lib. 1. Bibliothecæ dicit: τὰς ἀνθρώπους τὸ παλαιὸν γενομένους ἀναβλέψαντας εἰς τὸν κόσμον, καὶ τὴν τῶν ὄλων φύσιν καταπλαγέντας καὶ θαυμάσαντας, ὑπολαβεῖν εἶναι θεὸς αἰδῖας τε καὶ πρώτους, τόντε ἥλιον καὶ Σελήνην ὡς τὸν Ὀσίριν, τὴν δὲ Ἰσὶν ὀνομάσαι: h. e. *Homines antiquissimos, mundum supra se contemplatos, nec absque stupore admiratos universi naturam, existimasse esse Deos æternos ac primos, Solem & Lunam, quorum illum Osirim, hanc Isim appellari: Unde cum Solem & Lunam so- lerent adspicere, manum ad ea porrigebant, eamque statim cum summa reverentia retrahebant ad osculum, ut pluribus videri potest apud Vossium cit. loc. Quæ existimo magnam lucem foenerari posse vexato loco, qui habetur cap. XXXI. Hiob. vers. 26. & 27.*

§. XIII.

Canon VIII. *Omnia dicta Hiobi ad vivum non sunt resecanda.* Ratio hujus canonis est, quia Hiob in ineffabili quassatus cruce, sæpe quædam ex nimio dolore, impatientia, incogitantia & infirmitate humana eloquutus est, quæ indecentia videntur. Hinc recte ait Coccejus *Comment. in Hiob. Prope κακοῦθειαι est, non cuiusque verba optimo sensu excipere; Certe male de oratione affectuosa judicat, qui omnia resecat ad vivum, & si quid turgidius sit, non τῷ πᾶσι, sed sententiæ imputet loquentis, quasi tentati & conturbati sit (qualem dictio hujus libri exprimit), caute & circumspicte ac non nisi tuta loqui.*

§. XIV.

Cæterum plures ejusmodi canones, quos ex lectione quorundam Commentariorum observavi, adhuc addi possent: sed cum jam tum disputatio hæc, & quidem præter

spem, in magnam creverit molem, fervens calamus tandem
erit frenandus. Quare finio, Deoque ter optimo terque
maximo, ἐκ καρδίας μυχῶ persolvo gratias, quod auxilio suo
clementissimo clementissime mihi voluerit adesse. Quod
si forsan ad specialiora hujus libri aliquando descendero,
supplex oro, velit eodem auxilio, eademque gratia porro
mihi adesse. Nam ut Doctor gentium ait:

Ὅυχ' ἱκανοί ἐσμεν
ἀφ' ἐαυτῶν λογισαδαί
τι, ὥς ἐξ ἐαυτῶν
ἀλλ' ἡ ἱκανότης
ἡμῶν ἐκ τῷ ΘΕΟΥ.

Cui propterea

**LAUS, HONOR ET GLORIA
IN SECUA.**

Chemnitz, Christian,

Diss. theol. de persona et libro Hiobi, Von der Lebens-Geschichte und dem
Buche Hiobs

Jena 1735

4 Diss. 303#Beibd.9

urn:nbn:de:bsb:12-bsb10647450-9

VD18 14900777-001